

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 32
21/2017
27. máj 2017

Cena 0,50 €

Ludo Stur

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PÚTNICKÁ XAVERIÁDA 2017
JE AJ PRE MLÁDEŽ A RODINY
Strana 4.

LÍBYA PO ZÁSAHU ZÁPADU
AKO ŠTÁT DNES NEEEXISTUJE
Strana 5.

VIDIEK BEZ TRADÍCIÍ
JE MŔTVY BOD NA MAPE
Strana 6.

SLOVENSKÍ INTELKTUÁLI BOLI
V ČELE BOJA ZA SAMOSTATNOSŤ
Strana 7.

VELIČENSTVO OPTIKY
KRÁĽ PECIVAL ZO SPIŠA
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Pozrime sa na chvíľu zo slovenskej zeme hore do výšín – až ďaleko do vesmíru. Tam totiž mieri prvá slovenská družica. Niekoľkoročný sen sa stane skutočnosťou. Tak opísal podpredseda Slovenskej organizácie pre vesmírne aktivity (SOSA) Jakub Kapuš štart prvej slovenskej družice s názvom skCUBE. Pôvodne sa mala vybrať do kozmu už vlni na jar. Na obežnú dráhu Zeme odštartuje začiatkom júna. Najprv ju tam mala vyniesť raketa Falcon 9. Vlni však mala viacerých technických problémov. SOSA preto prijala ponuku od ISRO (Indická vesmírna agentúra). Zariadenie spolu s ďalšími družicami a sondami odštartuje ako let C38 z indického kozmodrómu Sriharikota.

Celé zariadenie vyvinuli na Slovensku. Súčiastky, systém aj senzory. SOSA spolupracovala so súkromníkmi aj s akademikmi. Napríklad zdroj výroby dubnícká firma RMC a ide o vývojový prototyp. „Myšlienka sa zrodila ešte v roku 2011. Dá sa povedať, že odvtedy sme na tom pracovali,“ povedal Jakub Kapuš. Sonda bude rotovať okolo Zeme vo výške približne päťsto kilometrov. Pobudne tam asi dva roky, neskôr sama klesne do nižších vrstiev zemskej atmosféry, kde zhorí. Rôzne pracoviská na Slovensku budú dvadsaťštyri hodín denne sledovať a vyhodnocovať dáta, ktoré bude skCUBE posielat' na Zem. Zariadenie má tvar kocky s rozmermi 10 krát 10 centimetrov. Na pohľad malý prístroj v sebe skrýva niekoľko senzorov, kameru a bude robiť na obežnej dráhe aj pokusy. V spolupráci s Fakultou elektrotechniky a informatiky Slovenskej technickej univerzity budú monitorovať vplyv rádiácie, prenos dát a rádiového signálu.

Sonda síce nebude mať konkrétnu misiu, no pre našich vedcov je podstatné zistiť, ako sa bude správať a reagovať na nehostinné podmienky. Bude vlajkovou loďou slovenského vesmírneho výskumu.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Na podporu Istanbulskeho dohovoru plynú veľké peniaze Mimovládky paralyzujú spoločnosť

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Agenda ľudských práv je veľmi citlivá problematika. V jednotlivých spoločnostiach sveta sa medziľudské vzťahy formovali stáročia. Vždy vychádzali z biologických a prirodzených daností človeka. Až v 21. storočí prekročili tento rámec. Postarali sa o to feministické organizácie. Na Slovensku je najaktívnejšou Možnosť voľby. Kritikom feministiek predovšetkým prekáža presadzovanie rovnosti rodov, z čoho vzniká akási subkultúra či kultúra smrti. Hovorí sa jej tak preto, že popiera funkciu rodiny založenej na vzťahu muža a ženy.

Výbor ministrov Rady Európy 7. apríla 2011 prijal Dohovor Rady Európy o predchádzaní násilíu na ženách a domácejmu násilíu a boji proti nemu. Do povedomia obyvateľstva vošiel ako Istanbulský dohovor, lebo bol podpísaný v Istanbule 11. mája 2011. Podpísalo ho trinásť štátov, pričom Slovensko sa stalo jedným z prvých štátov Rady Európy a Európskej únie, ktoré podpísali túto medzinárodnú zmluvu. Odvtedy je pripravená na ratifikáciu v národných parlamentoch. Slovensko a trinásť ďalších európskych krajín dosiaľ neratifikovalo Istanbulský dohovor. Hlavným cieľom dokumentu je nulová tolerancia násilíu, vytvorenie Európy bez násilíu páchaného na ženách a domáceho násilíu, odstránenie diskriminácie žien a dosiahnutie rodovej rovnosti.

MIMOVĽADKY V AKCII

Projekt Podpora ratifikácie a implementácie Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násilíu na ženách a domácejmu násilíu a o boji proti nemu sa na Slovensku realizuje prostredníctvom mimovládnych organizácií. Finančnú pomoc vo výške takmer stotisíc eur vyčlenilo Ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny SR z Fondu pre

mimovládne organizácie. Správcom fondu je Nadácia otvorenej spoločnosti. Rada Európskej únie 11. mája 2017 prijala dve rozhodnutia o podpise Istanbulskeho dohovoru. Rozhodnutie o podpise je prvým krokom v procese EÚ o pristúpení k Istanbulskeému dohovoru. Po oficiálnom podpise o pristúpení sa vyžaduje prijatie rozhodnutia o uzavretí dohovoru. Tieto rozhodnutia budú ešte potrebovať súhlas parlamentu. Hovorkyňa socialistov pre práva žien Iratxe García Pérezová povedala: „Toto rozhodnutie zvýši tlak

na štrnásť členských štátov EÚ, ktoré ešte neratifikovali Istanbulský dohovor.“

TLAK NA ŠTÁTY

„Je to presne tak, ako sme predpokladali,“ hovorí predseda Aliancie za rodinu Anton Chromík. „Na štrnásť štátov bude vyvíjaný tlak, aby Istanbulský dohovor ratifikovali. Sloboda, suverenita a štátna nezávislosť tým dostávajú nový význam a obsah. Čo dosiahol doteraz Istanbulský dohovor? Zatiaľ dokázal rozdeliť Európsku úniu na dve časti – na

krajiny, ktoré ho ratifikovali, a krajiny, ktoré ho neratifikovali. Na Slovensku spôsobil, že organizácie, ktoré sa umiestnili na prvých miestach v programoch pre týrané ženy, boli zo súťaže vylúčené. Kto získava zdroje z tejto agendy? Drvivá väčšina z telefónneho zoznamu koordinačného a metodického centra pre rodovo podmienené násilie a rodovú rovnosť sú osoby, ktoré sa výrazne aktivizovali listom proti vládnej novele Ústavy SR o podpore manželstva muža a ženy v roku 2014. Očakávali by ste, že si ministerstvo vyberie tých, ktorí sa dlhé roky nezištne venovali týraným ženám? Áno, malo by to tak byť, ale nie je,“ komentoval aktuálne dianie okolo Istanbulskeho dohovoru Anton Chromík.

Istanbulský dohovor je plný ideologických pojmov ako rod, rodová identita, rodový stereotyp. Rod považuje len za sociálny konštrukt či súbor rolí, ktorý nemá nič s pohlavím. Anton Chromík pripomína, že dohovor budú vykladať experti GREVIO, a preto sa vraj máme na čo tešiť. Lebo to, čo bolo doteraz jasné, už nebude. A navrhuje, aby sme pre istotu doplnili našu ústavu nielen o manželstvo muža a ženy, ale aj o to, kto je vlastne muž a kto je žena a akého sú rodu.

3 OTÁZKY PRE:

Mgr. Imricha ŽIGA, zástupcu primátora mesta Martin

Do práce aj za oddychom na dvoch kolesách

• Stretli sme sa, keď ste ešte mali na sebe tričko s emblémom zaujímavej iniciatívy Do práce na bicykli. Mohli by ste o nej povedať viac...

Počas štvrtého ročníka tejto národnej kampane Ministerstva dopravy a výstavby SR použije počas mája bicykel na cestu do práce vyše 8 530 účastníkov v 2 566 tímoch. Zapoji sa do nej vyše 1 160 zamestnávateľov a 74 samospráv, čo je o polovicu viac ako vlni. Na národnej úrovni ocenia samosprávu s najväčším počtom najazdených kilometrov a s najväčším počtom súťažiacich na počet obyvateľov, a tiež spoločnosť, ktorá postavila najviac tímov. Na lokálnej úrovni odmenia jednotlivcov a kolektívy s najväčším počtom najazdených kilometrov. Každého, kto najazdí aspoň päťsto kilometrov, automaticky

zaradia do žrebovania o bicykel. Oficiálne vyhodnotenie sa uskutoční 15. júna. V Martine tak urobíme o pár dní neskôr.

• Centru Turca nemožno uprieť, že dáva rozvoju cyklistiky dost priestoru. Nie náhodou sa tu vlni na jeseň v rámci týždňa Európskej mobility uskutočnila Národná cyklistická konferencia...

Martin sa v súťaži vždy umiestňuje na popredných miestach. V roku 2017 je po Bratislave samosprávou s druhým najvyšším počtom účastníkov. Registrujeme 177 tímov so 625 účastníkmi. Jesseniova lekárska fakulta je so 165 zaregistrovanými cyklistami druhou najaktívnejšou organizáciou v celej súťaži.

• V meste organizujete Martinskú cyklistickú ligu, cyklisti

dostávajú priestor na pretekoch celoročnej martinskej športovej rekreačnej olympiády a už štvrtý raz ste organizovali aj cyklomaratón počas osláv SNP. Ako hodnotíte aktuálnu kampaň?

Máj v meste si už nevieme predstaviť bez bicyklov. Otvárame cyklosezónu, pripravujeme množstvo podujatí a projektov a samotná súťaž Do práce na bicykli je vynikajúcim rámcom. V pešej zóne s mestskou políciou pripravíme navyše kampaň o bezpečnom bicyklovaní, pre cyklistov tiež raňajky na cyklochodníkoch a ešte jedno prekvapenie – podarilo sa nám získať stavebné povolenie na vybudovanie cyklotrasy medzi Martinom a Vrútkami. Teraz (napriek nútej správe) hľadáme prostriedky na jej rýchle vybudovanie...

Zhovárať sa Emil SEMANCO
Foto: MsÚ Martin

V SNN 22/2017
SI PREČÍTATE

■ Celé strány a svahy v slovenských lesoch sa menia na lazarety a cintoríny stromov
■ Schopnosti zastávať post hlavy štátu sa kúpiť nedajú – buď ich má, alebo nie
■ Slovenskí ministri školstva a obrany rokujú o posilňovaní brannej výchovy

Parížskym zjavením Panny Márie v roku 1830 sa v Európe začala mariánska epocha V Nitre si pripomenuli sté výročie Fatimy

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Štefan KAČENA

Mimovládny sektor nemá na Slovensku dobrú povest'. Ibaže nie všetky občianske združenia možno považovať za piatu kolónu v štáte. Niektoré práve naopak vyvíjajú činnosť, ktorou často supľujú štát. Občianske združenie Rastic sa trebárs venuje šíreniu povedomia o tomto slovenskom panovníkovi. Aj Andrej Hlinka má svojich stúpcov organizovaných v občianskom združení, podobne Dedičstvo otcov či Slovenské hnutie obrody. Všetkým záleží na pestovaní slovenského národného povedomia, a keby mali také prostriedky ako mimovládne organizácie platené zo zahraničia, identita Slovákov by bola v oveľa lepšom stave, než je dnes.

O zjavení Panny Márie vo Fatime, ktorá sa prvý raz ukázala trom deťom pred sto rokmi, sa šíri rôzne rozličné fámy. Bolo to najmä preto, že posledné tretie tajomstvo zostávalo verejnosti neprístupné. Dnes vieme, že hovorí o veľkej svetovej katastrofe, ak nedôjde k zasväteniu Ruska. V katolíckej cirkvi sú známe aj ďalšie zjavenia Panny Márie, napríklad v Amsterdame. Prostredníctvom Idy Peerdemanovej adresovala svoje slová pápežovi, biskupom, kňazom a rehoľníkom, rodinám, mužom, ženám, deťom a všetkým ľuďom dobrej vôle. Ako Matka varovala pred úpadkom viery a morálky,

pred nešťastím a vojnou. Zjavením Nepoškvrnenej Panny Márie v Paríži v roku 1830 sa začala tzv. mariánska epocha. V nijakej inej dobe dovtedy sa Panna Mária nezjavovala tak často ako za ostatných takmer stodevätidesiat rokov.

■ MODLITBOVÝ DEŇ

Od roku 2013 sa v Nitre koná Modlitbový deň k úcte Matky všetkých národov. Aj tohto roku 13. mája na sté výročie fatimských zjavení sa uskutočnil modlitbový deň s bohatým duchovným programom. V dvoch častiach odznela prednáška rakúskeho misionára P. Paula M.

Sigla venovaná stému výročiu Fatimy a jej odkazu pre dnešok. Pripomenul, že svet sa mimoriadne odvracia od Boha, nastoľuje sa akási subkultúra, ktorá je vzbudou proti Bohu. Vymýšľajú sa nové, neprirodzené modely rodiny, a to sa skôr či neskôr prejaví aj v hospodárskom živote krajín. Veľmi dôrazne upozorňoval na nebezpečenstvo vyplývajúce z masovej imigrácie. A poukázal na to, že „naše neresti dávajú moc barbarom“.

Vyvrcholením dňa bola svätá omša, ktorú celebroval emeritný biskup Andrej Imrich. V homílii upozornil na slová pápeža Františka, ktorý

je presvedčený o tom, že v súčasnosti zažívame tretiu svetovú vojnu. Na modlitbovom dni sa zúčastnili aj nitriansky biskup Viliam Judák a Jan Sobilo, biskup z Ukrajiny.

■ KANONIZÁCIA RASTISLAVA

Za pokoj vo svete sa prišlo modliť vyše tritisíc pútnikov z celého Slovenska. Aj členovia o. z. Dedičstvo otcov. Jeho funkcionár Ing. Marián Šuran povedal, že členovia sa zúčastňujú na mnohých púťach po Slovensku i v zahraničí. Ich cieľom je zveľaďovať pamiatky na významné slovenské osobnosti, podnecovať záujem verejnosti o dejiny Slovákov a prispieť k pestovaniu národného povedomia. Veľkou výzvou pre občianske združenie je iniciovať kanonizáciu kráľa Rastislava, ktorý významným spôsobom prispel k christianizácii nielen Slovákov, ale aj okolitých národov. Marián Šuran poukázal na skutočnosť, že kým za christianizáciu národa majú Česi sv.

V Nitre zaznel hlas za kanonizáciu Rastislava.

Václava, Maďari sv. Štefana, tým skôr mal byť už za svätého vyhlásený Rastislav. Lebo práve on pozval na naše územie sv. Cyrila a Metoda a mohla sa uskutočniť rozsiahla christianizácia tejto časti Európy. Treba však povedať, že pravoslávna cirkev Rastislava kanonizovala v roku 1994 a odvtedy si ho uctieva vždy 5. júla.

Po dlhých rokoch dostávajú včelári na Slovensku aj dobré správy Príspevky na rozvoj nášho včelárstva

Štefan ZLATOŠ – Foto: archív autora

Včelárstvo u nás naozaj nie je „med lízat“. Veľa meteorologicky nedobrych zim, zlodeji včelstiev, vandalizmus a používanie chemických postrekov. Popritom veľmi malé zisky z obrovskej celoročnej driny. Našich včelárov tiež ekonomicky ohrozuje trh s lacnými medovými falzifikátmi. Chystajú sa však dve zmeny.

Európska komisia sa rozhodla zvýšiť ochranu včiel a celých včelstiev, pretože ich počet už niekoľko rokov sústavne a nebezpečne klesá. Dôležitým krokom bude zákaz používania troch druhov pesticídov v celej EÚ. Ich zákazom sa plánovala EK zaobrať ešte v máji. Ak sa na ňom uznesie, do budúcnosti sa nebudú môcť aplikovať ochranné látky rastlín, ktoré obsahujú neonicotinid. Včely totiž decimujú postreky s uvedenou chemikáliou. Ak sa s ňou dostanú do kontaktu (často napríklad na repkových poliach), strácajú orientačné schopnosti a plodnosť.

Ministerstvo pôdohospodárstva prostredníctvom nového Národného programu stabilizácie a rozvoja slovenského včelárstva rozširuje možnosti poskytovania pomoci pre včelárov.

■ LÁKAVÉ ČÍSLA

V číslach to znamená, že naši chovatelia včiel, tradiční i začínajúci, ako aj včelárske združenia si najbližšie tri roky rozdelia každý rok po takmer 1,2 milióna eura. „Aj keď počet včelstiev je na Slovensku najvyšší za posledných dvadsať rokov a sme jedna z mála krajín EÚ, kde ich počet narastá, včelári by o našu

podporu nemali prísť. Musíme investovať aj do zvýšenia atraktivity včelárstva pre mladých ľudí. Priemerný vek včelárov je u nás totiž ešte vyšší ako u poľnohospodárov – až šesťdesiat rokov,“ povedala ministerka Gabriela Matečná. O poskytnutí pomoci si po novom môžu požiadať včelárske združenia, ktoré združujú najmenej desať percent včelárov (doteraz min. tridsať percent včelárov), čím sa podpora dostane k väčšiemu počtu prijímateľov. Európska komisia prispieje zo sumy 1,2 milióna eura takmer päťstodevätidesiat tisíc eur.

V rámci technickej pomoci môžu tiež včelári dostať podporu

od štátu na organizovanie prednášok, seminárov, krúžkov, vzdelávacích programov, výstav, na účasť

na medzinárodných podujatiach či na publikačnú a propagačnú činnosť. Ide však aj o konkrétnu technologickú pomoc. Ministerstvo bude môcť dotovať zariadenia na ochranu včelstiev pred voľne žijúcou zverou, náklady na zariadenie na odvčelovanie, vytáčanie medu, čerpadlo na med, zariadenie na spracovanie včelieho vosku, nákup novej úľovej zostavy. Nechýba ani príspevok na šľachtenie a na ochranu genetických zdrojov autochtónnej domácej včely, tou je slovenská kranská včela.

■ MENÍ SA ROK

Jednou z novinek je aj zmena definície včelárskeho roka. Pôvodné rozhranie dvanástich po sebe nasledujúcich mesiacov od 1. septembra nahradilo obdobie od 1. augusta do 31. júla. Nariadenie týkajúce sa podpory nadobúda účinnosť 1. júna 2017 a platí do sezóny 2019/2020. Žiadosť o vyplatenie pomoci musia žiadatelia predložiť Pôdohospodárskej platobnej agentúre do 31. mája kalendárneho roka.

VŠIMLI SME SI

Kedysi to bola samozrejmosť. Školské výlety na Bradlo. Obyčajné, lacné, jednodenné. Nielen v čase výročia generála Milana Rastislava Štefánika, ale takmer vždy na konci školského roka. Bolo to v čase, keď bola celá mohyla v zlom stave – ešte dávno pred jej rekonštrukciou.

Znovuobjavená samozrejmosť

Boli to zvláštne roky. Ľuďom stačilo menej materiálneho, ale potrebovali viac duchovného. A paradoxom tej doby je aj to, že hovoriť o Štefánikovi bolo možné iba v čase pokusu o takzvaný socializmus s ľudskou tvárou. Potom už to bolo viac-menej nebezpečné. A výlety na

Bradlo pokračovali – hoci pod pláštikom turistiky. Vedeli sme však už ako školáci na prvom stupni, čo je to napríklad tumba. Kto dnes vie, hoci aj z maturantov gymnázií, že tumba je vlastný náhrobok? Kto dnes vie, že staviteľom mohyly bol svetoznámy architekt Slováčok Dušan Jurkovič, o ktorom sa dozvieme, žiaľ, možno viac u susedov v Čechách a na Morave ako u nás na Slovensku? To, že generál Štefánik tragicky zahynul 4. mája 1919 pri návrate do vlasti neďaleko Ivanke pri Dunaji, možno ešte mládež vie. Dúfajme. Kto však vie, že generála napríklad už o týždeň po havárii v Ivanke pochovali spolu s jeho talianskou posádkou nad jeho rodnými Košariskami na Bradle? Kto vie, že po piatich rokoch od jeho smrti bol položený základný kameň pamätníka navrhnutého architektom Dušanom Jurkovičom a že na jeho vybudovanie bola vyhlásená národná zbierka, v ktorej sa vyzbieralo dva milióny korún?

Aj vďaka nej mohyla slávnostne odhalili 23. septembra 1928. Je preto potešiteľné čítať, ako sa v mnohých obciach a mestách opäť tento rok usporadúvali spomienky na nášho generála. Má nám totiž aj dnes veľa ešte povedať. Výročie tragickej smrti si pripomenula aj Matica slovenská.

(ib)

Foto: Štefan KAČENA

Ďalší slovenský produkt získal ochranné označenie pôvodu Stupavská kapusta zostáva navždy jedinečná

Označenie znamená, že kvalita a vlastnosti daného výrobku sú výlučne viazané na osobitné zemepisné prostredie a všetky etapy výroby sa uskutočňujú vo vymedzenej zemepisnej oblasti. Po Žitavskej paprike tak ide len o druhú potravinu v tejto kategórii zo Slovenska.

Na Slovensku vyrábame naozaj kvalitné, chutné a zdravé potraviny. Možno draho, možno málo, možno iba toľko, koľko je ekonomicky únosné a o aké množstvo prejavia spotrebiteľia záujem. Stupavské „zelé“ je jednou z nich. Stačí sa v čase najväčších sviatkov roka zastaviť priamo v Stupave alebo na niektorom bratislavskom trhovisku. Sviatočný stôl bez kapusty zo Stupavy jednoducho nemôže byť. Existujú na Slovensku aj iní producenti dobrej kvasenej kapusty, ale tá stupavská môže byť naozaj iba zo Stupavy. Tak ako pravý Skalický trdelník iba zo Skalice.

„Získanie Chráneného označenia pôvodu pre Stupavské „zelé“ je pre nás stupavských pestovateľov a výrobcov jedinečný spôsob garancie zákazníkom, že kapusta bola dopestovaná v Stupave a spracovaná tradičným postupom bez použitia akýchkoľvek prísad, okrem soli,“ vysvetlil Jozef Fabian, predseda Miestskeho potravinového spolku. Od získania označenia očakávajú jeho členovia aj nárast záujmu producentov o pestovanie kapusty a spracovanie stupavského „zelé“ v regióne najmä zo strany nastupujúcich generácií.

Na vysvetlenie – južná oblasť Záhoria je charakteristická ľahšími hlinito-piesčivými pôdami s piesočnými

nánosmi a je chránená svahmi Malých Karpát. Nízka nadmorská výška, dostatok spodnej vody a špecifická suchá

ČO INÍ NEPIŠU

Tradičné Dni zelá v Stupave.

a teplá klíma vyhovujú pestovaniu kapusty, a zabezpečujú jej osobitnú chuť. Stupavské „zelé“ – kyslá kapusta, je unikátna špecialita, na ktorej výrobe sa používajú neskoré odrody bielej hlávkovej kapusty dopestované vo vymedzenom území, jedlá soľ a v primeranom množstve

ďalšie prísady ako bobkový list a rasca. Kyslá kapusta patrí medzi zdraviu najprospernejšie potraviny, v zime je nenahraditeľným zdrojom vitamínu C, pre vysoký obsah vlákniny je aj dobrou prevenciou proti prípadným ochoreniam tráviaceho traktu.

V roku 2016 bola produkcia kapusty na Slovensku 16 800 ton, čo je medziročný nárast až o sedemdesiat percent. Produkcia kyslej kapusty dosiahla úroveň 8 300 ton. V rámci Programu rozvoja vidieka môže poľnohospodár získať podporu na pestovanie 529 eur na hektár za rok. Nie je to jediná možnosť, podporných programov je viac.

Konzumácia kyslej kapusty je odporúčaná aj súčasnou medicínou – podľa výskumov v oblasti diabetológie kyslá kapusta napríklad veľmi prospieva pacientom s cukrovkou. Hoci aj len v množstve niekoľkých hláv denne dokáže kyslá kapusta znížiť hladinu krvného cukru, popritom čiastočne zasýti, ale nezaťažuje organizmus ťažko stráviteľnými zložkami. Treba si tiež spomenúť, že spolu so zemiakmi bola kyslá kapusta jedlom našich predkov a ich zdravie bolo veru aj popri ťažkej robote oveľa lepšie ako to naše.

Ján ČERNÝ

Foto: Emil SEMANCO

Nové Matovičovo kaukliarstvo

Roman MICHELKO

Slovenská politika už zažila všetko, ale to, čo predvída Matovič, nemá obdobu. Už roky sa správa nevyspytateľne, po posledných udalostiach však, keď bolo nad všetku pochybnosť dokázané, že brutálne krátil dane, navyše veľmi primitívnym a nesofistikovaným spôsobom, definitívne stratil akúkoľvek vážnosť. Tvrdiť, že vozil svoju matku denne vrátane sobôt, nedeľí či štátnych sviatkov šesťsto kilometrov a ani sa pri tejto obľudnej a trápnej lži nezačervená, to si vyžaduje poriadne hrubú hrošiu kožu. To však ani zďaleka nie je všetko.

Dnes je každému jasné, že špekulatívne obchádzal clá pri dovoze rotačky či zneužíval svojich zamestnancov ako biele kone s jediným cieľom – za každú cenu krátiť dane. Robil to dlho, hlúpo priehľadne a neskuťočne drzo, čím sa mu podarilo dostať sa v tejto disciplíne takmer na úroveň

dosiaľ neprekonateľného Varehu, ktorý obchodoval s chrústami, akože potravou pre bažanty, a na dŕvažok si z tejto bohumilej činnosti uplatňoval odpočty DPH. Samozrejme, takéto Matovičove aktivity nemohli nevyvolať pozornosť daňových úradov, ktoré podivné podnikanie dlhodobo skúmali a následne aj stíhali. Ako vieme, Matovič sa neprijemných daňových úradníkov zbavil v čase, keď pôsobil ako koalíčný poslanec počas Radičovej vlády.

Jeho hriechy z obdobia revolventného podnikania sú už premlčané, ale Matovič ako neohrozený bojovník proti korupcii stratil akúkoľvek vážnosť. Navyše, ako Damoklov meč nad ním visí možnosť straty mandátu za opakované a vedomé porušenie zákona. Mimochodom, tento postih, teda možnosť zbavenia poslaneckého mandátu, zaviedol do zákona jeho verný súputník Daniel Lipšic.

Tak sa naplnilo známe slovenské príslovie: Kto druhému jamu kope, sám do nej spadne.

Matovič je tak vo veľmi ošemetnej situácii, na jednej strane stratil akúkoľvek vážnosť, na strane druhej mu akútne hrozí strata poslaneckého

KOMENTÁR

mandátu pre viacnásobné porušenie zákona. To, že táto možnosť je úplne legálna, dnes už potvrdil aj Ústavný súd SR, aj Výbor NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií. V súčasnosti Matoviča delí od straty mandátu jedno hlasovanie v pléne parlamentu. Preto horúčkovo premýšľa, ako predísť takejto potupe. Paradoxne, jediné, čo ho napadlo, je tak zúfalo prostoduché, že to dokonca aj u Matoviča až zaráža. Vyhlásil, že sa nebude zúčastňovať na rokovaní parlamentu. Vraj preto, že sa necíti v bezpečí, pretože „nejaký

pán“, keď sa prechádzal so psom, sa mu vyhrážal. A, samozrejme, za tým všetkým stojí Danko alebo možno aj Bugár či dokonca sám Fico...

V tejto fáze už však schádzame z priestoru politologického komentára a ďalej by mal kauzu samotnú komentovať odborník z oblasti psychiatrie. Aj tu sa však žiada použiť známe slovenské príslovie: Kto seje viator, zožne búrku. Lebo sotva sa v slovenskej politike nájde poslanec, ktorý viac podnecuje nenávisť, nežnašanlivosť, ktorý intenzívnejšie osočuje, škandalizuje svojich kolegov a ktorý má viac vyhrážok a hrozieb vo svojom politickom repertoári. Pri takomto type politika by sme útlacitnosť a bojzlivosť očakávali zo všetkého najmenej. Chyba lávky, náš hrdina sa zrazu preveľmi nafakal. Ale dosť už trápnosti! Vráťme sa k politologickej stránke celej kauzy.

Jeho stratégia je asi nasledovná. Nebudem chodiť do parlamentu, nebudem sa zúčastňovať na práci pléna, ale mandátu poslancu sa nevzdám. Niečo podobné si už náš parlamentarizmus pamätá. V období, keď bol Ivan Lexa poslancom, takmer deväťdesiat percent času bol jeho mandát nefunkčný, nebol však mandátu pozbavený a nenastúpil zaňho náhradník. O niečo podobné

sa asi pokúša aj Matovič. Sám a „dobrovoľne“ sa vylúčil z činnosti parlamentu, zrejme dúfajúc, že toto gesto zneistí kolegov poslancov pri rozhodovaní o osude jeho mandátu pre viacnásobné vedomé porušenie zákona. Zrejme ráta s tým, že kauzy okolo neho prehrmá a potom niekedy na jeseň už znova posmenený a plný protikorupčného elánu (samozrejme, proti všetkým okrem seba) si opäť akoby nič uplatní svoj poslanecký mandát. Nevie, aké sú myšlienkové pochody Igora Matoviča, skutočne sa nedokážem vcítiť do jeho psyché, ale nijaká iná interpretácia jeho činu nedáva zmysel.

Táto kalkulácia má však viacero slabín. Predovšetkým je takmer isté, že jeho poslaneckí kolegovia myslia inak ako on. Ak doteraz uvažovali, že ho radšej nechajú tak, lebo vnútri parlamentu môže oveľa efektívnejšie plniť svoju funkciu ochraňovať stabilitu súčasnej koalície odpudzovaním približne dvojnásobku hlasov pre prípadnú pravicovú koalíciu, než koľko ich dokáže priniesť, dnes si môžu povedať, že ani tento bonus im za to nestojí. Uvidíme, ako na jeho posledné extempore zareagujú volení zástupcovia ľudu. Zaujímavejšie však bude, ako naň zareagujú jeho voliči.

Boj za zdravé Slovensko

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Dostal sa mi do rúk zaujímavý materiál podpísaný iniciátorom výzvy Za zdravé Slovensko Viliamom Hornáčkom, ktorý píše: „Stále sa zhoršujúci stav zdravia a celkový pokles úrovne životaschopnosti súčasnej populácie Slovenskej republiky, prejavujúci sa jej starnutím a hrozbou vymierania, čo objektívne potvrdzujú vedecké dôkazy, klinické skúsenosti aj štatistické údaje, nás núti konštatovať, že prežívame krízový stav ohrozenia našich základných životných záujmov, ktorý si vyžaduje neodkladné zásadné systémové zmeny. V tomto zmysle naliehavo vyzývame štátne orgány a inštitúcie SR, všetky vedecké pracoviská, morálne a odborné autority zo všetkých oblastí nášho národnostátneho života ako mienkotvorné osobnosti, aby všetky svoje sily,

schopnosti a celý svoj tvorivý potenciál sústredili a zamerali na vytvorenie Národného programu obnovy zdravia a novej motivácie rozvoja slovenskej spoločnosti ako strategickej doktríny záväznej pre všetky subjekty pôsobiace v našom

POZNÁMKA

štáte – a uplatnili svoj spoločenský vplyv na jej presadzovanie do života!

Hlavnou úlohou je zastaviť súčasné negatívne trendy a navrhnúť riešenia na ozdravenie pôvodných prirodzených zdrojov našej tradičnej vitality. Cieľom je vytvoriť predpoklady a podmienky na prijatie zásadných systémových opatrení, zabezpečujúcich náš zdravý vývoj a perspektívnu budúcnosť.

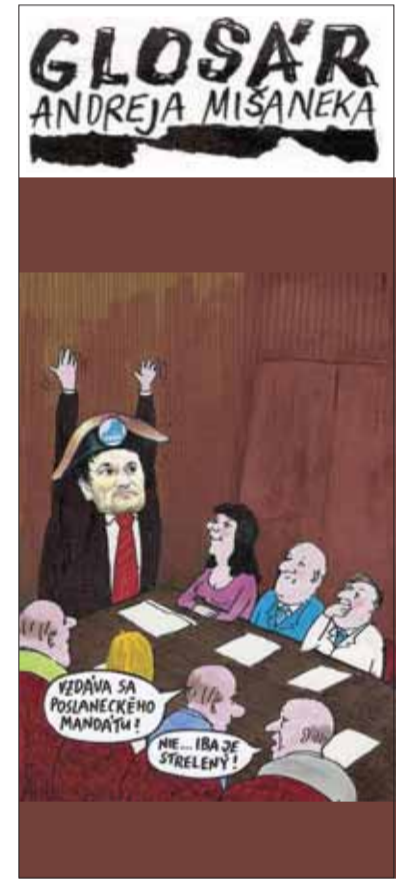
Dejiny ľudstva dokazujú, že tzv. konzumný životný štýl v duchu biblického Po nás potopa!, založený na sebeckom pôžitkárskom parazitovaní a bezohľadnom ničení zdrojov, sa neosvedčil a každú civilizáciu doviedol k úpadku, rozkladu a zániku. Antická kultúrna skúsenosť zakladateľov európskej civilizácie nám však ponúka aj nepomerne hodnotnejší a perspektívnejší vzor vyjadrený heslom: Mens sana in corpore sano – V zdravom tele zdravý duch.

Záleží na našom slobodnom, verme, že aj zodpovednom, správnom a múdrom rozhodnutí, aký spôsob života uprednostníme. V takýchto osudových situáciách, keď rozhodujeme nielen o sebe, ale aj o budúcnosti našich detí a celého národa, kľúčovú, a neraz aj určujúcu úlohu

zohráva stav morálneho zdravia spoločnosti reprezentovaný jeho hierarchiou hodnôt. Historická skúsenosť nám radí: Múdry svoje zdravie, výživu, výchovu a bezpečnosť nezveruje cudzím, nepreberá cudzorodé ideológie a koncepcie, nepredáva vlastnú zem a jej zdroje, nevyháňa svoje deti – svoj najväčší rozvojový potenciál, slúžiť cudzím, keď doma po stáročoch zápasov v konečne už slobodnej vlasti je práce „ako na kostole“ a uvedomuje si, že každá závislosť či dokonca odkázanosť vždy znamená aj stratu slobody, a neraz aj dôstojnosti.

Pretože celospoločenské zdravie je výsostne komplexný jav, vyžaduje si zásadné riešenia a systémové opatrenia. Pri jeho ozdravení je účinná výhradne – podľa spoločne prijatých a záväzných pravidiel centrálné riadená a štátom garantovaná – spolupráca všetkých zainteresovaných subjektov, čiže fakticky celého národa.“

Nuž, k týmto slovám azda treba len dodať, že budúcnosť aj zdravie národa musí mať v rukách sám národ, a nie predajcovia z farma firiem.

AKO BOLO, ČO BOLO

Na internete sa objavila zaujímavá správa. Riaditeľ vývoja talianskej spoločnosti ukázal, ako z necelého desať a pol kilogramu mäsa vyrobiť dvakrát toľko šunky. Pred kamerou namiešali zmes, ktorá zvýši hmotu mäsa na dvojnásobok. Do nádoby nasypali dusičnan sodný, ktorý zvýrazní farbu, ochráni produkt pred baktériami a zaistí bezpečnosť počas predaja. Ako zvýrazňovač chuti sa pridá kvasnicový extrakt, čím sa zabezpečí prírodná chuť mäsa. Nasledujú koreniaca zmes a protipeniaca látka, ktorá odstráni z nástreku penu, aby sa v mäse nevytvorili vzduchové bublinky. Hlavnou zložkou na zvyšovanie váhy je pridaná voda. Aby sa v mäse udržala aj počas varenia, pridajú sa polyfosfáty a ako antioxidant kyselina askorbová. Vďaka nej produkt na svetle nezchne ani nezošedie, ale si udrží ružovú farbu. Hotovú zmes napichajú do mäsa. Váha ukáže 19,47 kilogramu. A teraz sa môže začať vyrábať šunka.

„Toto je šunka, ktorú predávajú v Taliansku?“ opýtal sa redaktor.

„Nie s takým podielom nástreku,“ odvetí taliansky odborník. „To je skôr pre cudzie krajiny, napríklad pre východnú Európu. U nás majú ľudia radi vysokokvalitné šunky, kde je

túžeme, že sa k nám dostávajú výrobky s iným zložením ako do iných členských štátov EÚ. Nadnárodné spoločnosti síce tvrdia, že náhrady využívajú len na zníženie cien, ale v podstate

o štyridsať percent nižší ako u rovnakého výrobku v Nemecku, a navyše cena v Česku za daný výrobok bola vyššia.

Eurokomisárka Věra Jourová súhlasila, že im ide o bezpeč-

a požiadala, aby o nej začali otvorenú diskusiu so spotrebiteľmi.

Vystúpenie našej ministryky prišlo v pravý čas. Ešte za socializmu sa vyjadril jeden z našich akademikov, že príjemnejšia je smrť na rakovinu ako smrť hladom. V ostatných rokoch hepatológovia upozorňujú na prudký nárast pečenej choroby. Jednou z príčin je množstvo neprirodných látok pridávaných do potravín. Vráťim sa k spomínanej šunke. Netvrdím, že sú v nej škodliviny. Ale podľa mojich informácií podobné výrobné postupy využívajú v praxi aj iní výrobcovia. Ak si ich chcete preveriť, je to veľmi jednoduché. Odvážte šunku a potom ju zmrazte. Keď ju vzápätí rozmrazíte, tekutina napumpovaná do mäsa vytečie. Čo po nej v mäse ostane, to je úloha pre laboratóriá. Ak je tej vody priveľa, ja si už druhýkrát takéto „produkt“ nekúpim. Ani keď bude mať načáčkany obal a známe logo zahraničného výrobcu. Poobzerám sa po šunkách našich overených mäsiarov. Pomôžem svojmu zdraviu a nášmu zdevastovanému poľnohospodárstvu a potravinárstvu.

Taliani by to nezjedli

Peter VALO

väčšinou podiel nástreku dvadsaťpäť percent, prírodné prísady a minimum éčok.“

To je šupa! Vďaka za pravdivosť, pán riaditeľ, od druhoradých občanov Európskej únie. Tí vaši by také niečo nekúpili ani nejedli.

Na marcovom zasadnutí Rady EÚ pre poľnohospodárstvo a rybné hospodárstvo slovenská ministerka Gabriela Matečná požadovala nevyhnutnosť zaistenia bezpečnosti potravín a rovnakú kvalitu produktov pre všetkých európskych spotrebiteľov. Už viac rokov zis-

im ide o väčší zisk. Produkty, čo predávajú v nových členských štátoch, nie sú lacnejšie ako tie kvalitnejšie v starých krajinách EÚ.

Maďarský zástupca hovoril o podvode na spotrebiteľoch. Predávajúci poskytujú rozdielny obsah za rovnaké ceny na Západe a v našich krajinách. Takéto praktiky firiem, žiaľ, nie sú trestné. Český minister upozornil na to, že ich spotrebiteľia sú vnímaní ako občania druhej kategórie. Ako príklad uviedol zloženie ľadového čaju, kde extrakt čajového výťažku bol

nosť a jednotný trh s potravinami. Majú záujem na tom, aby sa zabezpečovala jednotná kvalita. Európska komisia sa musí zamerať na to, aby spotrebiteľia neboli zavádzaní. Zavádzaním je aj dvojaká kvalita. EÚ má dobrý legislatívny rámec, aby sa dalo bojovať proti nekalým obchodným praktikám. Európska komisia bude situáciu sledovať a spolupracovať s národnými orgánmi, laboratóriami a organizáciami na ochranu spotrebiteľov. Eurokomisárka ubezpečila ministrov, že bude tejto téme venovať potrebnú pozornosť,

SEBAOBRAHA

Ministerstvo obrany plánuje pre vojakov kúpiť bojové obrnené vozidlá 8 x 8 a bojové obrnené a viacúčelové taktické vozidlá 4 x 4. Spolu by malo ísť do roku 2029 o 485 vozidiel a celkové náklady na tieto projekty odhaduje rezort na približne 1,2 miliardy eura. Uvádza sa to v materiáli o zabezpečení vozidiel, ktorý ministerstvo obrany predložilo do pripomienkového konania. Ministerstvo záujem o toto prezbrojenie avizovalo už v Bielej knihe o obrane SR, ktorú schválila vláda minulý rok v septembri.

Zmeny v armáde

„Cieľom predloženého materiálu je vytvoriť vecný, finančný a časový rámec realizácie projektov vyzbrojovania Ozbromených síl SR novými bojovými obrnenými vozidlami, resp. viacúčelovými taktickými vozidlami, ktoré sú nevyhnutným predpokladom rozvoja najmä mechanizovanej brigády a síl použiteľných aj na boj proti terorizmu.“ vysvetľuje sa v predloženej materiáli. Tento materiál získal už aj podporu vlády a do konca roka 2017 ministerstvo predloží vláde návrh realizácie dodávok.

Rezort obrany predpokladá celkové odhadované náklady na prezbrojenie bojovými obrnenými vozidlami 8 x 8 na 417 miliónov eur s DPH. Náklady na obstaranie samotných osemdesiatjedem kusov vozidiel odhadujú na 324 miliónov eur, čo je cena bez logistickej podpory, municie a infraštruktúry. V tomto prípade ministerstvo predpokladá dodávky vozidiel v rokoch 2018 – 2024. Väčšina týchto vozidiel, a to šesťdesiatdva, je určených pre mechanizované prápory. Celkové odhadované náklady na projekt vyzbrojovania bojovými obrnenými a viacúčelovými taktickými vozidlami 4 x 4 sú približne 782,7 milióna eura s DPH. Obstaráť by sa malo štyristoštyri kusov a náklady na ich obstaranie by mali byť takmer 730 miliónov eur. Opäť ide o sumu bez logistickej podpory, municie a infraštruktúry. Tieto vozidlá by mali mať vojaci postupne k dispozícii v rokoch 2018 – 2029 a používať ich budú najmä mechanizované prápory, prápor ISTAR, ale aj 5. pluk špeciálneho určenia či Vojenská polícia. V prípade, že sa navrhované projekty aj budú realizovať, OS SR by mali získať novú bojovú techniku s modernými zbraňovými systémami, ktoré zodpovedajú požiadavkám kladeným na armády členských krajín NATO, uvádza sa v materiáli.

Ministerstvo obrany chce okrem toho do konca budúceho roka zvýšiť aj počet vojakov o 578 a zamestnancov ozbrojených síl pri výkone práce vo verejnom záujme o 833. Celkovo by sme potom mali mať tabuľkovo 17 331 vojakov a 4 810 zamestnancov ozbrojených síl. Vyplyva to z materiálu Celkové početné stavy vojakov a zamestnancov a počty hlavných druhov vojenských zbraní, vojenských zbraňových systémov a bojovej techniky v ozbrojených silách, ktorý odsúhlasila vláda. Dôvodom na toto navýšenie je okrem iného zvýšenie tabuľkových počtov 5. pluku špeciálneho určenia, práporu ISTAR a 23. motorizovaného práporu, reorganizácia vnútornej štruktúry Generálneho štábu Ozbromených síl Slovenskej republiky a 13. mechanizovaného práporu, ako aj vytvorenie roty bojového zabezpečenia a 3. tímu riadenia presunov. Za navrhovanými personálnymi zmenami je aj podriadenie stredísk prevádzky objektov z Agentúry správy majetku do pôsobnosti ozbrojených síl Slovenskej republiky v roku 2017.

Robert LANDIS

Xaveriáda 2017 – podujatie na obnovu mladého človeka a rodín
Jezuiti pracujú pre mládež

Zhovárala sa Alena SZABOVÁ – Foto: archív (mh)

Púte veriacich boli vždy duchovnou obnovou pre kresťanov a iné náboženstvá vo svete i na Slovensku. Tradícia putovania pokračuje a rozvíja sa dodnes. Na Slovensku medzi najznámejšiu pútnickú iniciatívu patrí každoročná Xaveriáda, o ktorej nám viac prezradil páter Milan HUDÁČEK SJ zo Spoločnosti Ježišovej.

• Xaveriádu organizujú na Slovensku jezuiti. Ako fungovali v našich slovenských končinách počas ostatných storočí? Boli prínosom na formovanie slovenského národa?

Myšlienka duchovných obnov na Slovensku siaha do dávnejšej histórie. Začiatkom 17. storočia si jezuiti uvedomovali, že katolícka obnova Uhorska sa začína obnovou viery mladých ľudí a začali ich formáciu v Trnave. Zasluhou jezuitu Petra Pámaňa vznikla Trnavská univerzita. Práve tejto inštitúcii, kde sa formovali vtedajšie národy Uhorska – Slováci, Chorváti, Maďari, Srbi, vzniká budúce jadro slovenského obrodzenia. V 18. storočí bol výraznou postavou Samuel Timon, slovenský jezuita, polyhistor, pedagóg, historik, zakladateľ kritickéj historiografie, ktorý v diele *Imago antiquae Hungariae* z roku 1733 ako prvý upozornil na dejiny Nitrianskeho kniežatstva a Veľkej Moravy, na ich panovníkov Pribinu, Svätopluka, a predovšetkým na vierozvestcov sv. Konštantína-Cyrila a Metoda. Timon zdôrazňovaním starobylosti a autochtonnosti Slovákov položil základy na vznik prvej koncepcie slovenských dejín. Z kultúrneho prostredia Trnavskej univerzity vzišiel Anton Bernolák, ktorý sa s priateľmi pokúšal kodifikovať slovenský jazyk na báze západoslovenského nárečia. Trnavská univerzita bola v roku 1777 premiestnená do Budína. V roku 1773 došlo k zrušeniu jezuitov, a keď nanovo v roku 1853 prišli do Uhorska, nemohli už vzniknúť vtedajšie dávnejšie inštitúcie. Začali sa venovať mladým ľuďom prostredníctvom spolkových inštitúcií, ktoré umožňovali používanie slovenčiny v čase, keď bol prejav v rodnej reči vytlačovaný z verejného života. Spolková činnosť a časopis *Posol* kultivovali rodnú reč vo väčšine slovenskej spoločnosti v Uhorsku. Najvýznamnejšími boli združenia Mariánskych kongregácií, ktoré pomáhali na pravidelných týždňových stretnutiach formovať

Páter Milan HUDÁČEK SJ so spolupracovníkmi a priateľmi.

mladých i starších ľudí, vzdelaných i prostých. Práve z týchto ľudí opäť vzišla veľká pomoc pri upevňovaní náboženského i slovenského ducha, na ktoré nadviazal ružomerský farár Andrej Hlinka pri emancipačných snahách Slovákov. Jezuiti v Ružomberku založili internát Stanislavov, ktorý pri výchove mladého človeka zohral pre Slovensko významnú úlohu. V roku 1950 komunistický režim zrušil všetky rehole a ich inštitúcie. Napriek tomu v podmienkach ilegality vznikali nové formy kresťanskej formácie mladého človeka. Medzi ne patrili i náboženské púte, ktoré aj z Ríma podporoval vtedajší pápež Ján Pavol II. Významnými putovnými miestami sa v čase totalit stali Šaštín, Levoča, Velehrad. Aj v skrytých podmienkach života si jezuiti našli cestu k mladým ľuďom, aby im pomáhali pri prehľbovaní ich viery.

• Ako pokračovali jezuiti vo formovaní mládeže i slovenských rodín po páde totality?

V roku 1994 jezuiti založili Teologickú inštitúciu sv. Alojza pri Trnavskej univerzite, kde sa teologicky formuje mnoho mladých ľudí – rehoľníkov aj laikov. Súčasťou formácie mladého človeka sú i duchovné obnovy v rôz-

nych, a teda aj v pútnických formách. Na Trnavskej univerzite, kde som pôsobil v rokoch 1995 – 2002 ako kaplán, sme pred každými prázdninami hľadali vhodné podujatia na prehĺbenie viery. Boli to pútnické aktivity v zahraničí – Compostela, Rím, a z domácich predovšetkým putovanie do Levoče, kam sme viacdňovou púťou či už z maďarských lokalít alebo z poľského Jurgova v duchu jednoduchosťou našartovali každoročne pútnickú sezónu. Ďalšou pútnickou iniciatívou boli púte organizované Združením Kresťanských Spoločenstiev Mládeže (ZKSM), pri ktorých jezuiti vykonávali duchovné služby v súvislosti s duchovným vedením mladých počas štvordňových peších pútí z obce Muráň do Levoče.

• Majú púte v súčasnosti ešte zmysel, sú atraktívnymi pre dnešného človeka?

Pútnické hnutie je dnes v cirkvi veľmi živé. V roku 2000 sa uskutočnil Svetový Deň Mládeže v Ríme a my sme dostali pozvanie talianskych jezuitov zúčastniť sa na ňom v medzinárodnom programe Horizont 2000. Na podujatie zo Slovenska odišli štyri autobusy mladých ľudí a organizá-

Púť v Levoči.

tori ho postavili na báze putovania. Aby urobili putovanie ešte náročnejším, účastníci si museli každý deň pýtať jedlo (kveštovať) od obyvateľov obcí, cez ktoré putovali. Tento experiment sa mladým ľuďom páčil, priniesli sme ho na Slovensko. V roku 2006 dostal meno Xaveriáda a v jednotlivých ročníkoch sa na ňom zúčastňovalo od sto do stopäťdesiat mladých ľudí. V súčasnosti je otvorený pre mladých ľudí do tridsať rokov a pre rodiny s deťmi. V tomto roku sa realizuje v dvoch skupinách. Prvá skupina v užšom národnom charaktere organizuje pešie alebo cyklistické púte, ktoré smerujú na Mariánsku horu do Levoče alebo k úcte sv. Cyrila a Metoda na moravský Velehrad. V tomto programe je príležitosť na pešie putovanie pre mladých ľudí i pre rodiny s deťmi. Druhá skupina pod názvom Magis je pre študujúcu mládež. Jezuiti tomuto spoločenstvu ponúkajú projekty s medzinárodným charakterom, ktoré sa konajú v niektorom stredoeurópskom štáte (Slovensko, Maďarsko, Poľsko, Čechy). Tohto roku desaťdňový Magis bude v Českej republike (www.jesuit.cz/magis/). Púte Xaveriáda a Magis sa stávajú tradíciou. Mnohí mladí ľudia a rodiny, hľadajúci vyššie kultúrne aktivity, na putovanie pravidelne prichádzajú. Pútnici spoznávajú počas púte i mnohé slovenské dedinky, mestečky, historické pamiatky a krásy slovenskej prírody.

• Čo Xaveriáda pripravila na tento rok pre pútnikov?

Tohto roku pozývame mládež a rodiny na štvordňové pešie putovanie (30. 6. – 5. 7. 2017) z Vrbovoho pri Piešťanoch alebo z Malčieho. Súčasťou projektu je aj cyklistická skupina gréckokatolíkov, ktorá začína cykloput v Košiciach, potom ide cez Poprad, Banskú Štiavnicu, Piešťany a s ostatnými pútníkmi sa stretne 4. júla 2017 v podvečer na Velehrade. Viac informácií sa čitatelia dozvedia aj na www.xaveriada.sk.

MEDZI NAMI

Škandál RTVS Grendel – Diko má veľa spoločných znakov s českou mediálnou aférou Babiš – Přibil. Oba tieto prípady, v ktorých politici dávajú úlohy médiám, odhalili mútne dno lokalskej žurnalistiky na Slovensku i v Čechách. Slovenský škandál známy ako „Lipšicovo stádo“ nastavil zrkadlo verejnoprávnosti RTVS a poukázal na politické služby novinárov okolo Denníka N a komerčných televíznych kanálov. Kým v prípade súkromných médií táto skutočnosť vlastne nikoho neprekvapila, v prípade slovenského verejnoprávného média to bolo viac ako alarmujúce zistenie.

O čo vlastne ide, je dnes vnímanej verejnosti dobre známe. Gábor Grendel ako bývalý hovorca exministra vnútra Daniela Lipšica a terajší poslanec strany OĽaNO-Nova dával spríaznenému šéfovi spravodajstva RTVS Lukášovi Dikovi inštrukcie, čo má byť v politickom záujme Daniela Lipšica obsahom televíznych správ a reportáží. Zverejnená esemesková komunikácia medzi nimi bola usvedčujúcim dokladom toho, ako pracujú a koho počúvajú niektorí novinári niektorých mienkotvorných médií a tzv. verejnoprávnej inštitúcie v službách istých poli-

tikov a istých politických strán. V Česku sa podobná aféra nedávno prevalila po tom, ako istý internetový zdroj zverejnil nahrávku rozhovoru českého vicepremiéra Babiša s reportérom MF Dnes Marekom Přibilom, v ktorom servilný novinár a politik spolu konzul-

Službičkovanie médií

Ludovít Štefko

tujú obsah článkov, ktoré majú slúžiť Babišovým politickým záujmom. Přibila označila česká žurnalistická obec ako muža najateho na čiernu prácu v prospech známeho politika, miliardára a faktického vládcu vydavateľstva MAFRA a denníkov MF Dnes a Lidové noviny.

Medzi slovenským a českým mediálnym škandálom je malý rozdiel v tom, že hlavným aktérom v Českej republike bol vysokopostavený člen vlády a na Slovensku iba pravá ruka vysokopostaveného politika. Dôsledky oboch škandálov boli však diametrálne odlišné. Kým Marek Přibil dostal pod tlakom českých médií a verejnej mienky od šéfredaktora MF Dnes okamžitú výpoveď, zatiaľ riaditeľ spravodaj-

stva RTVS Lukáš Diko zostal po preverení komisie účelovo ustanovenej generálnym riaditeľom Václavom Mikom očistený od akéhokoľvek politického vplyvu. Keď na rokovaní mediálneho výboru NR SR dostal Mika otázku, či šéf spravodajstva Lukáš Diko má aj

Matuš Kostolný vyhlásil: „Ja som neštudoval dopodrobna celú tú komunikáciu, lebo to považujem za zvrhlé rýpať sa v súkromnej komunikácii... a to čo som videl nepovažujem za diskreditujúce.“ Nuž, ak je zvrhlé „rýpať sa“, prípadne posudzovať na základe etických noriem zvrhlú komunikáciu medzi politikom a novinármi, potom je namieste otázka: Aká je vlastne žurnalistická obec na Slovensku, akí novinári šéfuju spravodajstvu RTVS?

Kauzu Babiš – Přibil zoširoka rozoberala česká tlač a zaoberalo sa ňou aj mimoriadne zasadnutie Poslaneckej snemovne Parlamentu Českej republiky. U nás sa fakty, že žurnalistické výstupy v novinách a vo verejnoprávnej inštitúcii editujú niektorí politici a ich hovorcovia, zametajú v médiách pod koberec. Pretože inak by protivládne úderky v denníku N, v SME, v televízii JOJ a odidenci z Markízy v RTVS museli vyjsť von so svojou politickou farbou. Súkromné médiá sa môžu riadiť vlastnou politickou orientáciou i súkromnou morálkou, ale verejnoprávne médium takéto postavenie nemá, nech by privandroval z Markízy, top manažér Mika akokoľvek obhajoval svoj riaditeľský post sledovanosťou spravodajstva či inými (objednanými) štatistickými ukazovateľmi svojej výnimčnosti.

Prosperujúca Líbya po zásahu Západu v roku 2011 ako štát prakticky nejestvuje

Každodenný chaos, násilie, vraždy, zabíjanie

Dušan D. KERNÝ – Foto: ZATL

Nekončiaci dlhoročný prúd migrantov do Európy pritiahol pozornosť verejnosti, médií i politiky k zdrojom tohto problému. Jedným z nich je situácia v Líbyi. Tá je hlavnou tranzitnou krajinou pre tých migrantov, ktorí prichádzajú do Európskej únie cez talianske pobrežie. Preto sa EÚ rozhodla prijať tzv. Maltúsku deklaráciu. Jej konečný cieľ – spoločný boj proti pašeráctvu.

Deklarácia sa prijala aj so slovenským súhlasom, napokon práve Malta prevzala po Slovensku polročné predsedníctvo v Únii. Ide o snahu pomôcť Líbyi „s budovaním kapacít, tréningami a vybavením líbyjskej pobrežnej stráže a možností boja proti pašeráctvu za účasti Europolu a európskej agentúry na ochranu hraníc“. EÚ sa tak dohodla s predstaviteľmi vlády Národnej jednoty, ktorá má podporu OSN, pritom však nemá kontrolu nad svojím územím. EÚ si uvedomuje, že celkovo ide „momentálne o nestabilnú krajinu“. Ide o snahu čo najväčšími prískriť centrálnu stredomorskú cestu, cez ktorú len minulý rok prišlo stoosemdesiatich migrantov a rekordne vysoký počet ľudí na nej zahynul. Ako pred niekoľkými rokmi na to vyzval pápež František, aby sa „zabránilo premene Stredozemného mora na cintorín“.

■ DIPLOMATICKÝ SLOVNÍK

Slovník Maltúskej deklarácie jasne hovorí o tom, že EÚ si uvedomuje realitu: „Tam, kde je to možné, EÚ a členské štáty tiež posilnia spoluprácu a asistenciu líbyjským regionálnym a lokálnym komunitám a medzinárodným organizáciám, ktoré pôsobia v krajine.“ Priznal to aj maltský predseda vlády Joseph Muscat, keď povedal: „Čaká nás ešte veľa práce s kmeňmi na juhu Líbye, ktoré si budujú biznis na prevádzaní, čo im samým nie je príliš po chuti, a hľadajú cestu von. S tým by im mala pomôcť práve Európa, podľa niektorých odha-

Líbyjskú spoločnosť traumatizujú kmeňové rozpory aj zahraničné zasahovanie.

dov kmene na juhu na prevádzaní vedia zarobiť asi päť miliónov eur týždenne. Hovorí nám, že toto je jediný spôsob podnikania, ktorý majú. Musíme im ponúknuť alternatívu tým, že zainvestujeme do ich komunit. Je to jedna z hlavných možností, ako môžeme konať ešte predtým, než sa migranti dostanú k pobrežiu.“

Toto všetko však nehovorí o pravých príčinách a priamom podiele členských štátov EÚ na terajšej situácii. Je to v mnohých ohľadoch typické pre jazyk politikov a inštitúcií Európskej únie, pre onú „bruselčinu“.

■ ŠTÁT V PREPADLISKU

V marci 2011 sa západné štáty na čele s Francúzskom rozhodli vojensky zakročiť – zasiahnuť do občian-

skej vojny v Líbyi. Ako argumentácia sa použila „pomoc vzbúrencom proti režimu diktátora Kaddáfího“. V októbri toho istého roku bol Kaddáfí takrečeno v priamom prenose zavraždený. Dnes, šesť rokov po jeho smrti vidíme jasne, čo sa odohralo: veľmi rýchlo sa rozpadol líbyjský štát, znepriatelené vojenské skupiny ho doslova rozorvali na kúsky. Naplno prepukli aj krvavé boje medzi dvanástimi rôznymi kmeňmi, ktoré boli za Kaddáfího diktatúry potlačované, eliminované. Vyše milión ľudí z pôvodne šesťmiliónového štátu utieklo do zahraničia, okolo pol milióna je na úteku vnútri krajiny.

„Súperiacie inštitúcie si dávajú bombastické názvy, ako povedzme Vláda Národnej jednoty, a tvrdia, že reprezentujú štát, ten však v skutoč-

nosti nejestvuje,“ konštatuje napríklad aprílové vydanie rešpektovaného mesačníka pre zahraničnú politiku Le Monde diplomatique. Od roku 2014 jestvujú podľa mesačníka dve súperiace vlády, ale nijaká z nich v skutočnosti nielenže nevládne, ale tzv. Islamský štát si vytvoril v líbyjskej Sirte najsilnejšiu satelitnú provinciu. Hlavná mešita nesie meno podľa zakladateľa teroristických milícií a v meste sa konajú verejné popravy „bosoriek“.

■ ROZKLAD A NÁSILIE

V najchudobnejších štvrtiach bývalého hlavného mesta Tripolisu stoja dlhé rady ľudí na chlieb. Trh, ktorý bol predtým pod štátnou kontrolou, je nefunkčný, ceny potravín sú štvornásobne vyššie ako za Kaddáfího, kanalizácia je vyradená, elektrina nie je naporúdzí štrnásť hodín denne, mesto je rozdelené medzi štyri rivalizujúce skupiny, ktoré sa pri každej príležitosti usilujú násilím dostať viac územia pod kontrolu. Medzinárodné zasahovanie podľa LMD situáciu nezjednodušuje, ale naopak. Všetko sa krúti len okolo osobnej bezpečnosti, jedla a teplého bývania, všetkým ide len o každodenné prežitie, píše francúzsky mesačník.

Zvyšky vlády Národnej jednoty, ktorá sa sformovala úsilím OSN ako základ pre obnovu krajiny, uzavreli niekoľko dohôd podľa modelu dohody Turecka a EÚ na zastavenie migrantov, Taliansko poskytne dvesto miliónov eur a EÚ takisto dvesto. Paradoxne, je to návrat k pomerom ako za diktátora Kaddáfího, ktorý na základe európskych platieb brzdil, škrtil počet migrantov a najmä zastavoval migráciu zvnútra afrického kontinentu do a cez Líbyu.

udržal čistý štít. Zákroky brankára Janusa podržali slovenský tím, preto slovenskí hokejisti zvládli aj oslabenie, v ktorom Janus predviedol dobrý výkon. Švédmi zvýšili až gólom do prázdnjej bránky na konečných 4:2.

■ ZRANENÝ LACO

Hneď po katastrofálnom zápase s USA sme sa trénera opýtali, prečo neriešil výmenu brankára ešte počas zápasu. Odpo-

Na majstrovstvách sme ani raz nevyhrali v riadnom hracom čase

Slovenskí hokejisti nepotešili

Marian KŇAŽKO – Foto: Jakub KŇAŽKO

Slovenskí fanúšikovia hokeja boli právom nespokojní nielen pri domácich obrazovkách, ale aj priamo na štadióne. Slovenské hokejové družstvo na aktuálnych majstrovstvách sveta MS v Nemecku sklamlalo. Dosiahlo najnižšiu 14. priečku v histórii. Prečo?

Naživo sme sledovali hneď prvý zápas priamo v nemeckom Koline nad Rýnom. Súboj s Talianskom napriek výbornému začiatku mal veľmi dramatický priebeh. Úvodný gól Michela Miklíka patril našim divákovi, ktorí rozvlnili hľadisko lesom slovenských vlajok. Vyrovnanie v tretej tretine a nakoniec aj vedenie Talianov o jeden gól pripravili pre fanúšikov a, samozrejme, aj pre hráčov ťažké chvíle. Libor Hudáček svojím vyrovnávacím gólom preniesol úvod do predĺženia. Tri minúty na dosiahnutie vytúženého víťazného gólu z hokejky obrancu Petra Čerešňáka.

■ PREHRA S LOTYŠMI

Slovensko – Lotyšsko 1:3. Všetky tri góly inkasovali Slováci v oslabeniach, čo svedčí nielen o prísnom posudzovaní hry rozhodcami, ale i o našej nedisciplinovanosti. Hoci znížili na 1:2 a mali tlak, vzápätí išli do oslabenia, z ktorého dostali gól. Hlavný dôvod prehry s Lotyšmi bola najmä rozdielna efektívnosť vo využívaní početných výhod. Tretí zápas bol opäť prehrou, tentoraz s Dánskom 3:4.

Slovenskí hokejisti prehrávali s Dánskom po štyridsiatich minútach 0:3. Nakoniec prehrali 3:4. Dôvodom boli mizerná koncovka a zbytočné vylúčenia. Po druhej prestávke však predviedli diametrálne odlišný výkon a odmenou je im aspoň bod za prehru 3:4 po nájazdoch.

Štvrtý zápas s Nemeckom sme síce prehrali 2:3, no za výkon hráčov sme sa nemuseli hanbiť. Viedli sme dokonca 2:0. Slovenská hokejová reprezentácia vo svojom štvrtom vystúpení na MS v Nemecku prehrala s výberom domáceho Nemecka až po samostatných nájazdoch.

■ ZAUCHO OD ZBORNEJ

„Zborná komanda“ gólom v úvode prvej tretiny vykročila za víťazstvom. V polovici úvodnej tretiny padol druhý gól cez „deravého“ brankára J. Hudáčka. O slovenský gól sa snažili Šťastný aj Haščák, ale spoľahlivého Vasilevského v ruskej bránke neprekvapili. Naopak, v závere prvej časti už bolo 3:0. V dvadsiatej štvrtej minúte inkasoval Hudáček štvrtý gól. Od tridsiatej tretej minúty viedli už 5:0. V päťdesiatej minúte sa k zakončeniu spoza hráča dostal Šťastný, no minul ľavý horný roh bránky. V päťdesiatej šiestej minúte Rusi zvýšili svoj náskok na 6:0.

■ DEBAKEL ZA DEBAKLOM

Naši reprezentanti prehrou definitívne prišli o šancu postúpiť do štvrtfinále a zároveň stále nemali istotu udržania sa v A-skupine. Slovenskí fanúšikovia sa v zápase prvýkrát tešili v tridsiatej prvej minúte, keď padol prvý slovenský gól od zápasu s Nemeckom. Slováci sa ho dočkali po viac ako sto tridsia-

Slovenskí hokejisti napokon ostávajú v elitnej kategórii.

tich troch minútach. Gólový úspech povzbudil Slovákov, a keď sa zdalo, že by výsledkom ich aktivity mohol byť ďalší gól, všetko bolo inak. Naš brankár opäť inkasoval. A hneď o dve minúty dostal štvrtý gól a bolo 1:5. Potom ešte v štyridsiatej ôsmej minúte pustil aj šiesty gól.

Slovenskí hokejisti sa so svetovým šampionátom rozlúčili prehrou 2:4 so Švédskom. Švédmi mali veľkú prevahu najmä v prvej polovici zápasu, Slováci však podali húževnatý výkon a proti favoritovi dosiahli prijateľný výsledok. Po treťom góle v slovenskej bránke nahradil Hudáčka Jaroslav Janus, ktorý za seba nepustil ani jeden puk. Janus viackrát čelil nebezpečným pokusom Švédov a do konca druhej časti si

vedal nám, že chápe fanúšikov, ale Laco bol zranený. Naša pripomienka sa zrejme „ujala“, lebo už v zápase so Švédmi po treťom góle odvolal Hudáčka z bránky. Po zápase povedal: „Jaro Janus chytal v útorok výbere. Nابهول do rozběhnutého střetnutí a urobil maximum, aby mužstvo držalo so Švédmi krok. Bolo vidieť, že má sebavedomie. Sršala z neho istota. Klubúk dole, ako to zvládol.“

Fakty sú však neúprosné. Po majstrovstvách sveta 2016 v Rusku, keď sme skončili na 9. mieste, teda ešte v prvej desiatke mužstiev, bol tohtoročný výsledok na 14. priečke historicky najhorším umiestnením slovenských hokejistov v elitnej kategórii.

ČITATELSKÉ FÓRUM

Nedá mi, aby som sa nevyjadril k tomu neporiadku, ktorý vládne v médiách – v rozhlase, televízii, v akože nezávislých novinách a časopisoch, ale aj v slovenskom parlamente. Popri pravdivelnej dávke z histórie o holokauste a utrpení občanov židovskej národnosti vo vojnovnej Slovenskej republike, o sociálne slabých obyvateľoch v rómskych osadách, ktorým treba všemožne pomáhať, sú v kurze Mečiarove amnestie, ktoré vraj silno traumatizujú celú našu spoločnosť už skoro dvadsať rokov. Nuž, vyjadrím sa aspoň k nim.

Bez podvodu by nebolo zavlčenie

Vladimír Mečiar spolu s Václavom Klausom boli hlavnými exponenti, ktorí niesli tarchu i riziká spojené s vážnym rozhodnutím rozdeliť bývalú ČSFR na dva štáty. Chvalabohu, rozchod bol nenásilný, bez prelievania krvi... Lenže zanedlho sa začala prejavovať prislovečná slovenská nevraživosť aj na tých najvyšších miestach v samostatnej republike. Jej premiér Mečiar a prezident Kováč pälili po sebe všemožnou politickou municiou, a keď sa tá miňala cieľa, siahli aj na iný arzenál... Prezidentovho syna, zrejme nedobrovoľne opitého, zavlčiekli zatiaľ neznáme osoby za hranice k policajnej stanici v Hainburgu so zámerom, aby sa takto mohol uplatniť medzinárodný zatykač pre podvod v spolupáchateľstve na slovenskom podniku Technopol s nemalou škodou skoro 2,3 milióna dolárov... Prezident syna omilostil. Premiér ako zastupujúci prezident kontroval amnestiou – to keď prípad prerastal do ďalších obľudností a medzinárodného škandálu.

Ďalšie pokračovanie je všeobecne známe. Stalo sa však u nás politickým folklórom prísť z času na čas v našom parlamente s zrušením Mečiarových amnestií, pretože sú „strašne nemorálne“. Akosi sa pritom až doteraz zabúdalo na Kováčove milosti, ktoré dal svojmu synovi a jeho spoločníkom. Z logiky vecí ale vyplýva jeden nespochybniteľný záver – ak by nebolo sprenevery veľkej čiastky peňazí Kováčom ml. a jeho spoločníkmi, nedošlo by ani k zavlčeniu. Tým som si celkom istý.

Ziada sa pripomenúť ešte inú súvisiacu udalosť. Pred pár dňami sme prežívali veľkonočné obdobie. A práve na Zelený štvrtok 20. apríla roku 2000 za Dzurindovej vlády sa stala neslýchaná udalosť. Do domu bývalého predsedu vlády Mečiara v Trenčianskych Tepličiach v ranných hodinách vtrhlo na rozkaz vtedajšieho ministra vnútra Pittnera komando dvoch desiatok policajných kukláčov s ručnými zbraňami, ktorí vyloмили vchodové dvere pomocou plastickej trhavy a Mečiara odvliekli v koléne aut do Bratislavy, kde sa podrobil akémusi vymyslenému vylúčeniu. Údajne preto, že dal svojim ministrom, keď bol ešte vo vláde odmeny, ktoré neboli zákonné. Potom ho prepustili domov. Za tento priestupok mu bola udelená pokuta 10 000 Sk. Aj takto sa nenávisťou zaslepená štátna moc zachovala k osobe, ktorá sa najvýraznejšie zaslúžila o vznik nášho štátu...

Jozef SLAHO

Lacným rozpredajom pôdy prichádzame o vzácny kus domoviny našich predkov

Vidiek bez tradícií je len mŕtvy bod na mape

Zhovárал sa Ivan BROŽÍK – Foto: archív I. H.

Ing. Igor HRAŠKO je slovenský folklorista, hudobník instrumentalista. Vždy usmiaty, aj keď narobený. Po štyroch rokoch práce poslancu v parlamente sa opäť živí rukami a je na to hrdý. Jeho krédo znie: „Vždy budem bojovať za náš národ a za jeho hodnoty, za rodinu ako základnú bunku našej spoločnosti.“ Slovenským národným novinám poskytol nasledujúci rozhovor.

• **Keď ste v predchádzajúcom volebnom období skladali v NR SR prisahu, mali ste na sebe kroj. To nespravil nikto pred vami a zrejme to dlho po vás nikto nespraví – čo je pre vás ľudový odev? Akú hodnotu vo vás predstavuje?**

Ľudový odev je predovšetkým najvyššia forma spoločenského odevu všade na svete. Je vlastne na úrovni fraku, len málo ľudí to u nás vie. A čo je pre mňa? Okrem už spomínaného je to moje identifikovanie sa s odkazom našich predkov – s ich zručnosťou, so šikovnosťou, s umom, so všestrannosťou, ale i s láskou, radosťou či hrdosťou, a to všetko „votkané“ do každej časti ľudového odevu. Pre mňa je to aj hrdosť nosiť kroj pri rôznych príležitostiach a ukázať ho iným.

• **Parlament ste vymenili za prácu v družstve – aký máte vzťah k zemi, pôde, chovaniu domácich zvierat a pestovaniu plodín?**

Zem je naša živiteľka, naša matka príroda. Pôda je vzácnosť, ktorú si treba vážiť a chrániť, lebo sa zúrodňuje ťažko a trvá dlho, kým prináša plody. Do pôdy môžeme zasiať a z toho, čo vyrastie, môžeme užiť nielen seba a svoje rodiny, ale aj zvieratá, ktoré nám tiež môžu poslužiť. Robím všetko pre to, aby sme si našu pôdu zachovali v čo najlepšom stave pre ďalšie naše generácie. Aj preto, aby si mohli do pôdy zasiať, zasadiť či len na tráve niečo popásť. Keď som bol malý, u nás sa chovali sliepky, zajace, neskôr nutrie a veľkú lásku sme mali k včelám. Môj otec ma povodil kade-tade, takže som v desiatich rokoch pomáhal teliť svoju prvú kravu. Raňajkovali sme na salaši pri ovčiach – odchovaní som na žinčici a na ovčom syre. A u nás v záhrade sa vždy niečo pestovalo. Zemiaky, fazuľa, mrkva, petržlen, redkovic, šalát. O záhradu sa však starala najmä mama a my sme len pomáhali. Až keď zomrel môj starý otec a v tom istom roku som prišiel aj o otca, začal som sa viac zaujímať o záhradu. Učiť som sa mal od koho. Aj ovocné stromy u nás mali vždy svoje miesto. Boli to najmä slivky, ktorých plody sa z väčšej časti spracovali do tektého stavu. Mali sme aj orechy, veľkú višňu a jablone. Neskôr som začal experimentovať s ďalšími stromčekmi – skúsil som hrušky, čerešne, a dokonca i jedlý gaštan. Aj bobuľovému ovociu sa u nás darilo. Ríbezle červené, biele aj čierne, egreše a maliny. Aby sme ich nemuseli kupovať, rozmnožovali sme si ich sami odrezkami. Dnes si to už robím sám. V záhrade máme aj novšie, ale i menej známe ovocie. Takže okrem ríbezli aj čierne, josty, malinocernice a z krikov a zo stromčekov muchovník, zemolez, rakytník, aróniu, ale aj vinič. Ringlota či jabloň nechýbajú, ale priestor už je obmedzený. Pestujem si väčšinu zeleniny, ktorú potrebuje rodina, najmä však paradajky, redkovic, papriku, šalát, fazuľu, uhorky, mrkvu, petržlen, tekvicu, cuketu, bôb, hrach, kukuricu, cibuľu, vňaťový zeler či feferónky a nesmiem zabudnúť ani na ovocie, a to jahody. To však nie je všetko, lebo v našej záhrade majú svoje miesto aj bylinky – tri druhy mäty, pamajorán, medovka, repík, satu-

rejka, izop, materina dúška, skorocel, plúcnik, kostihoj, medvedí cesnak, pažítka, rukola, divozel, palina pravá aj cola, šalvia, chren, nechťík i ligurček. Väčšinu som si priniesol priamo z prírody a darí sa im lepšie, niečo som si kúpil a namnožil. Opäť sa chcem vrátiť k chovu včiel a postupne skúšam aj iné domáce zvieratá.

• **Ako vnímate mestských ľudí, ktorí sa hŕne sťahujú na vidiek a zrazu im tam prekáža pach maštalnej mrvy, rozvoz močovky na polia... Dá sa vidiek zbaviť od takýchto činností? Bol by ešte vidiekom?**

Toto dnes vnímam ako bôľ vidieka. Mesto bolo mestom preto, lebo tam neboli polia, zmizli maštale, vyrástli baraky, nákupné centrá, parkoviská. Orná pôda, a teda

to bez obáv dať aj svojim deťom. Dnes však každú chvíľu vychádzajú na povrch rôzne potravinové aféry. Tu pokazené mäso, tam striekaná zelenina i ovocie a nikto nevie čím a koľko. Ale ľudia to kupujú, lebo je to „lacné“. Naučili nás krmiť sa odpadom, ktorý k nám dovážajú obchodné reťazce, no i médiá nás krmia tým, že je to pre nás výhodné, lebo je to lacné. Nechcú, aby sa ľudia opäť vrátili k svojmu hospodáreniu na pôde, k svojmu pestovaniu – a to nehovorím o mestách, lebo tam nie je kde, ale aj na takom balkóne sa dá dnes dopestovať čo-to. Ale v obciach, kde majú dnes záhrady zatravnené, ktoré musia furt kosiť, aby mali ideálny trávnik – a na čo im je? Niektorí našich ľudí pekne roky nabáda k lenivosti. Ale nájdú sa aj takí, čo si radi priplatia za zdravé potraviny, a tu je priestor

Vzťah k tradícii nemožno predstierať – musí byť úprimný a generačný.

Mnohým poslancom v parlamente pripadal Igor HRAŠKO prinajmenšom ako exot...

aj najlepšie podmienky na pestovanie krmovín pre hospodárske zvieratá ostali na vidieku. Problém vzniká pri obciach, ktoré sú polohou veľmi blízko pri meste. Mnohí totiž túžia po vlastnom bývaní v dome, nie v byte so susedmi na každej strane. Ale prístahujú sa na vidiek, kde je fungujúce družstvo či hospodárstva so stále činnými chovateľmi zvierat. A keď už bývajú, zrazu zistia, že im tam niečo smrdí? To nevedeli predtým, kým tam začali stavať, či si kúpili dom? Kedysi sa chovalo v každom dvore, lebo nebolo dostupné kupovať si lacnejšie. Len teraz je otázka, či to, čo lacnejšie kupujeme, je aj lepšie a najmä zdravšie. To, čo si ja doma dopestujem, viem, že nie je postriekané chémiou, jem zdravé a môžem

pre tých na vidieku. Dopestovať a dochovať nielen pre seba. Vrátiť do dedín domáce zvieratá; žiaľ, je to spojené aj s určitým zápachom. No dnes už sú technológie chovov, kde sa dá zápach minimalizovať. Povedzte pri chove sviň na hlbokkej podstielke s enzýmami. Minimum močovky, minimum zápachu. Dá sa. Len si to ľudia musia uvedomiť, že na vidieku sa chová, a ak sa niekto prístahuje, musí s tým rátať a prispôsobiť sa, nie aby sa niekto prispôsobil „prístahovalcovi“!

• **Nedávno ste na svojej sociálnej sieti s radosťou oznámili, že „ovečky už išli na pašu“. Mysleli ste tým ovečky z družstva Vajnory, v podstate patriaceho do intravilánu Bratislavy?**

Igor HRAŠKO v krojovanej paráde.

Na sociálnej sieti som mal na mysli „Dura“. Vtedy idú ovce na grúne z dvorov. Takto to bolo kedysi. Každý, kto choval ovce, ich mal cez zimu u seba a na sezónu ich dávali spoločne pásť. Dnes už chov oviec je skôr vo väčšom, teda už sa veľmi zriedka chová v malom. Na našom družstve máme zatiaľ len kravičky na mlieko a býčkov na ďalší odchov. Ale ovce možno pribudnú čo nevidieť. Tie sa však budú pásavať len v našom areáli.

• **Prečo je májová bryndza údajne najlepšia, najkvalitnejšia?**

Na jar sa príroda prebúda a všetko rýchlo ženie do listov a do kvetu. V tomto čase je už dostatočne zelená paša pre ovečky. Zo zimy, teda zo sena, prešli na zelenú stravu. Máj však prejde a prídu aj obdobia chudobnejšie na zrážky a ani tráva už tak nerastie ako v máji. A takto je to až do jesene. Tá prvá tráva je skrátka lepšia, preto aj májová bryndza bývala kedysi najkvalitnejšia. Dnes sa však dá prikrmoval špeciálnou stravou, takže už aj augustová bryndza môže byť fajnová.

• **Videl som vás na fotografii, ako sa chváľite tým, že máj už stojí – radi sa zúčastňujete na takýchto tradičných podujatiach?**

Ja sa folklóru venujem od malička, a nielenže sa mu venujem prezentáciou na javisku, ale aj ako živej kultúre. To sú tradície, ktoré dodnes ostali alebo sa obnovili v mnohých obciach na Slovensku. Veľkonočné oblievačky a šibačky, stávanie mája, dožinky. Teda nielen to, čo sa deje na festivaloch, ale najmä to, čo sa deje priamo v obciach ako súčasť života v nich.

• **Vidiek a tradície – bol by bez nich ešte tým starým dobrým vidiekom našich starých mám a otcov?**

A čím by chceli do dedín dnes pritiahnúť ľudí? Aj v obciach predsa funguje krčma, ubytovanie, stravovanie, remeslá, kultúra. A čím by ste chceli pritiahnúť ľudí z iných miest, lokalít či zo zahraničia, ak nemáte nič, čo inde nemajú, aby priniesli do obce prepotrebné financie? Na Slovensku máme výhodu, že tradície sú v každej dedine trochu iné. Futbal je všade rovnaký, len liga iná. Príroda je tiež nádherná všade, len reliéf sa mení. Tradície dokážu ľudí spájať. Spoločne robiť, prilo-

žiť ruku k dielu, prispieť niečím na podujatie. Mnoho obcí si obnovuje svoje tradície alebo znovu objavuje. Najmä ak sa vracajú doštudovaní a skúsenosťami obohatení folkloristi domov – na vidiek, a dokážu potiahnuť, ak im nie sú kladené poľienka pod nohy. Vidiek bez tradícií je len mŕtvy bod na mape.

• **Poľnohospodárstvo persónálne starne, ako vidíte jeho perspektívy v najbližšom období?**

K poľnohospodárstvu musí mať človek vzťah. Musí mať rád zvieratá, nesmie sa báť motyky. Žiaľ, dnešní mladí ľudia už nemajú v takej miere taký vzťah k chovu či pestovaniu. Ako som hovoril, niekto sa už dlho snaží presvedčiť ľudí, že všetko sa dá kúpiť výhodne v hypermarketoch. Prajem si, aby mladí ľudia precitli. Len aby bolo na čom do budúcnosti hospodáriť. Aby sme si pôdu nepredali tým, ktorí za ňu chudobnému našincovi vedia dobre zaplatiť. Tým prichádzame o kúsok svojej domoviny. Lebo na našej pôde sa dopestujú a dochovávajú produkty vo výbornej kvalite, ale tie sa vyvážajú preč.

• **Je múdre, aby sme takmer všetko dovážali, keď sme si to vždy vedeli dochovať a dopestovať? Ved' aj vy sám, napríklad, nekupujete kadejaké „pestá“, vyrábiate si ich doma, zužitkujete všetko, čo dá záhrada.**

Ako som hovoril, nesmieme si nechať pôdu zhumplovať. Nesmieme si ju nechať zastávať priemyselnými parkami a najmä automobilkami. Ešte stále by sme vedeli byť potravinovo sebestační, len tí naši vo vláde už dlhé roky stavajú na niečom inom! Áno, v každej záhrade sa dá dopestovať aspoň niečo, čo si človek nemusí kupovať a stojí to len jeho námahu, nič viac.

• **Pod palcom máte aj vajnorské víno – ako sa v hypermarketoch pozeráte na tie argentínske, čílske a iné? Čím je pre nás naše domáce víno jedinečné?**

Áno, mám na starosti predaj vajnorského vína. A som rád, že ho predávam. Robíme víno z nášho vlastného hrozna. Teda presne viem, z ktorého honu je hrozno, ktoré išlo do lisu, a viem, akým procesom prebehne, kým mi ho pivničný majster naleje do pohára na „košťovku“. Pestujeme trinásť odrôd bieleho a sedem modrého hrozna. Z toho sa už dá dorobiť parádny sortiment vín. A dokonca z jednej odrody máme aj štyri druhy vína. Máme aj odrody, ktoré sú na Slovensku menej pestované. Vína z produkcie PD Vajnory majú svoj cveng aj svoju kvalitu a získavajú mnohé ocenenia od odborníkov.

• **Vrátim vás k tým lacným dovozovým vínam...**

Tieto regály už obchádzam. Ak kúpiť zahraničné víno, tak do vinotéky. Víno v hypermarkete totiž nemusí byť vínom. To som sa naučil pri vinároch z rôznych kútov. Vraj to niektorí robia tak, že odpad z výroby vína zoberú od vinára, dosypú cukrom, dolejú vodou, potom sa to vraj predáva ako lacné víno a potom sa niekto čuduje, že ho z pitia takéhoto vína bolí hlava. Dobré víno netreba cukrovať. Ako sa hovorí, koľko vinárov, toľko vín a každé iné, aj keď trebars z tej istej odrody. Najlepšie vína sa kupujú na vinárskych akciách. Darmo vám someliéri povedia, že toto víno má toľko medailí, takéto chute. Dôležité je, aby práve vám to víno chutilo. Aj stará ľudová múdrosť hovorí: „Koľko ľudí, toľko chutí.“ A presne toto platí aj pri víne. Treba košťovať, nájsť si to svoje a to kupovať. Môže ich byť aj viac. Máme na výber, lebo naši najmä menší vinári dokážu dorábať fakt výborné vína. Tým vie byť naše slovenské víno jedinečné.

Slovenskí intelektuáli stáli na čele boja za slovenskú samostatnosť

Na Donovaloch pred štvrtstoročím

Marián TKÁČ – Foto: archiv autora

Niektoré generácie majú šťastie, že sú priamymi účastníkmi prevratných historických udalostí. Ja som mal šťastia nazvyš, keď som sa po novembri 1989 mohol zapojiť do boja za slovenskú samostatnosť. Zblízka som videl, že nijaký štát, tobôž slovenský, nevznikol náhodou, že k jeho vzniku viedla dlhá cesta, na ktorej dôležitú rolu zohrali aj slovenskí intelektuáli. Nie je pravda, že slovenskí vzdelanci boli proti slovenskej samostatnosti, naopak, stáli na čele boja za ňu.

K vzniku druhej Slovenskej republiky došlo po hlasovaní o zvrchovanosti v Slovenskej národnej rade (SNR) 17. júla 1992 a po prijatí Ústavy Slovenskej republiky 1. septembra 1992. Obom týmto aktom predchádzali viaceré kroky a činy, o ktoré sa pričínili zvolení i nevolení predstavitelia národa. Patrí sa v tejto súvislosti pripomenúť desiatich členov Predsedníctva SNR, ktorí odmietli Návrh zmluvy o zásadách štátoprávneho usporiadania spoločného štátu, ktorý vznikol na poslednom rokovaní medzi delegáciami SNR a Českej národnej rady 3. – 8. februára 1992 v českých Mílovách. Tým sa fakticky rozhodnutie o budúcnosti Česko-Slovenska (v Čechách naďalej písaného ako „Československo“) odsunulo na bližšie sa voľby.

■ ZÁSTOJ MATICE

Myslím si, že je správne uviesť mená týchto poslancov: Ján Klepáč (podpredsa SNR), Anton Hykisch, Anton Kmeť, František Javorský, Milan Ftáčnik, Marián Anđel, Jozef Prokeš, Ján Sečanský, Ivan Lupták a Milan Zemko. O potrebný hlas tohto ďalšieho podpredsedu SNR (M. Zemka) sa zaslúžil vtedajší pracovník Kancelárie SNR Bartolomej Kunc, neskorší poslanec za SNS. Voľby, ktoré sa konali 5. a 6. júna 1992, vyniesli do čela slovenskej politiky Hnutie za demokratické Slovensko (HZDS) s 37,3 percenta hlasov, v Česku zvíťazila Občianska demokratická strana s 29,7 percenta hlasov. Tieto strany sa počas nasledujúcich rozhovorov dohodli na rozdelení spoločného štátu k 1. januáru 1993.

Tomuto navonok jednoduchému rozhodnutiu však predchádzali rozsiahle aktivity na slovenskej strane. Uvediem Maticu slovenskú, ako aj viaceré občianske združenia a spolky. Ak si dobre pamätám, prvé veľké zhromaždenie za slovenskú samostatnosť sa konalo koncom augusta 1990 v Ružomberku, a to pri príležitosti osláv Andreja Hlinku, prvých od skončenia druhej svetovej vojny. Matica slovenská zvolala na 5. októbra do Bratislavy celonárodné zhromaždenie za uzákonenie slovenčiny ako jediného úradného jazyka a za vyhlásenie zvrchovanosti Slovenskej republiky. A potom 23. októbra 1990 tridsať popredných slovenských intelektuálov prijalo dokument Šesťdesiatjeden krokov k slovenskej identite – Memorandum iniciatívy Za zvrchované Slovensko, ktoré som začal pripravovať v nemocnici na Mickiewiczovej ulici.

Eduard Chmelár sa neskôr vyjadril, že „akokoľvek bizarne to znie, treba ... za ‚otcov nezávislosti‘ považovať autorov výzvy 61 krokov k slovenskej identite, a to Mariána Tkáča, Jaroslava Chovanca, Milana Ferka a Michala Gašpara, v kto-

rej predstavili pomerne podrobný a dovtedy najucelenejší program zvrchovanosti, v podstate samostatnosti Slovenska, o ktorý sa neskôr čiastočne opieralo HZDS i SNS“.

Medzi združenia či občianske hnutia, ktoré sa zasadzovali za slovenskú štátnosť, patrila Spoločnosť slovenskej inteligencie Korene, Štúrova spoločnosť, Syntéza, Nezávislé združenie ekonómov Slovenska. Pravda, všetky občianske iniciatívy vyvrcholili na Kongrese slovenskej inteligencie na Donovaloch, ktorý sa zišiel 30. mája 1992, teda týždeň pred voľbami. Na ňom sme my slovenská národné orientovaná inteligencia urobili ten povestný posledný krok, jednoznačne sme deklarovali politický program národnej emancipácie. Ešte aj dnes je až neveriteľné, že sme sa odvážne stretli práve vtedy, keď bolo treba a keď hrozili aj postihy, a odvážne sme povedali to, čo práve vtedy bolo treba povedať.

■ VILLA TEREZA

Do donovalského rekreačného zariadenia hliníkarskej fabriky v Žiari nad Hronom prišlo okolo dvesto predstaviteľov slovenskej inteligencie na základe iniciatívy zoskupenia Zvrchované Slovensko a za výdatnej pomoci slovenských podnikateľov, najmä vtedajšieho generálneho riaditeľa žiarskeho kombinátu Ľudovíta Černáka.

„Hybatelia“ Kongresu sa zišli už v predvečer v chýrnej Ville Tereze, ktorú zvečnil Laco Novomeský. A tu sa za účasti Romana Kaliského, Imricha Kružliaka, Vladimíra Mináča, Gustáva Valacha, Bartolomeja Kunca, Drahoslava Machalu, Petra Štrelingera, mňa a ďalších skoncipovalo Vyhlásenie, ktoré na druhý deň Kongres, zložený zo slovenských vedcov, umelcov, spisovateľov, ekonómov, technikov, lekárov, právnikov, pedagógov a novinárov, s nadšením prijal.

■ ČIARA ZA MINULOSŤOU

Okrem konštatovania, že vývoj slovenskej spoločnosti dospel do stavu, keď musíme s Ľudovítom Štúrom zopakovať: „Cesta naspäť nemožná, napred sa ísť musí!“, Kongres vyhlásil, že jeho cieľom je „slovenská štátna samostatnosť, ako to vyplýva zo zmyslu slovenských národných dejín“ a že „Slovensko je stále predmetom cudzích záujmov, je mocensky ovládané iným národom“. Vyhlásenie ďalej pokračovalo: „Slovensko je v stave osudového ohrozenia! Preto je najvyšší čas urobiť čiaru za minulosťou, zmieriť sa a zjednotiť na vyššom princípe národného záujmu. Systém viacnárrodných štátov napokon zlyhal na hegemonii vládnuccich národov. Aj Česko-Slovensko už dohrlo svoju historickú úlohu v pozitívnom i v negatívnom zmysle. Prišiel čas

rozchodu, ktorý chceme urobiť na základe prirodzeného práva kultúrny spôsobom a legitímnou cestou. Alebo bude ďalej pokračovať cieľavedomá politická, hospodárska a kultúrna likvidácia Slovenska a kultúra vyumovanie z mapy Európy? Treba už konečne prelomiť bludný kruh nerozhodnosti a vziať osud do vlastných rúk.“ Vyhlásenie sa končí vyzvaním Slovenskej národnej rady, ktorá vziđe z nových volieb, „aby bez otáľania vyhlásila štátnu suverenitu Slovenskej republiky a prijala plnú slovenskú ústavu. Nechceme spoločný štát s vierolomným partnerom, chceme štát vlastný! S vlastným prezidentom, s vlastnou diplomaciou, s vlastnou ekonomickou politikou a vlastnou armádou“.

Vo Ville Tereze sa do noci vášnivo diskutovalo najmä o formulácii „nechceme spoločný štát s vierolomným partnerom“, ktorú do Vyhlásenia nekompromisne presadil Roman Kaliský. (Napokon práve táto formulácia bola údajne dôvodom, prečo nový vlastník žiarskej chaty spozu rieky Moravy dal odstrániť z priečelia budovy pamätnú tabuľu na túto významnú udalosť pri vzniku samostatného slovenského štátu, ktorá vznikla zo zbierky členov KSI.)

■ BEZ BÁZNE...

Počas rokovania Kongresu vystúpili všetci uvedení „hybatelia“ i ďalší účastníci. Najmä tí postarší – napríklad Imriško Kružliak – s chvejúcim sa hlasom presvedčali presvedčených prítomných, že sa netreba báť! Ja som predniesol reč, ktorú uverejnili Slovenské národné noviny i Literárny týždenník pod titulom Chodec s batohom na chrbte. Vyhlásil som vtedy, že aj keby všetky čísla, ktoré predniesiem – a nepredniesol som na moje dodatočné počudovanie nijaké – boli chybné, aj tak má národ právo na zvrchovanosť. Napadlo mi podobstvo, podľa ktorého je „naša ekonomika chodec s batohom na chrbte, ktorý kráča do kopca. Ďaleko pred nami ide česká ekonomika, ale na bicykli. Tiež majú balík problémov, ale majú bicykel“. Moje slová o tom, že „federál, teda pražskí úradníci, sa správajú navonok seriózne, obstarávajú pneumatiky na bicykel Čechom i nám, akurát že my pneumatiky nepotrebujeme, lebo nemáme bicykel“, ocenili účastníci smiechom. Možno si slová o výhodách tých, ktorí jazdia na bicykli, všimol Mikuláš Dzurinda (ktorý na Donovaloch nebol, pravdepodobne však naše stretnutie, ako sa patrí, „monitoroval“) a potom v neskorších voľbách vďaka bicyklu predstihol všetkých „súťažiacich“ a osem rokov nám kupoval pneumatiky napriek tomu, že my – teda národ slovenský – sme väčšinou aj naďalej kráčali do kopca peši. Napokon

som rád, že som sa nemýlil, keď som svoje vystúpenie zakončil takto: „Slovenky a Slováci, my na to máme!“

■ (NE)POUČILI SME SA

Vyhlásenie z Donoval sa končilo vetou, že poslaním Kongresu slovenskej inteligencie je urýchliť dosiahnutie štátnej samostatnosti „a aktívne zasahovať do slovenskej politiky“. A dialo sa veru tak. Keď sa presne o rok, 30. mája 1993, stretli predstavitelia Kongresu v Prešove (aj za účasti vtedajšieho prezidenta Michala Kováča), vystúpil som s návrhom vykopáť tunel pod Braniskom a spojiť tak Prešov s Bratislavou a východ Európy so západom cez naše územie. Informovala o tom na druhý deň tlač, Národná obroda i Roľnícke noviny, a môj návrh sa stretol s posmešným odmietaním. Prvého mája 1999 sa však pred tunelom pod Braniskom strihala páska! Škoda len, že dosiaľ má len jednu „dieru“ a že tempo výstavby tunelov i diaľnic spájajúcej Bratislavu s Košicami sa tak príšerne spomalilo!

Ale bola to i naša chyba! Škoda, že sme my členovia Kongresu slovenskej inteligencie dopustili, aby pomerne dlho bolo naše Slovensko „milenkou“, ktorú pred našimi občanmi „obšľastňovali“ iní – tí, ktorí oň pred dvadsiatimi piatimi rokmi vôbec nestáli! Nechceli ho a dali to napríklad na jeseň 1991 patrične najavo podpismi pod petíciu Za spoločný štát. Nie, nebudem menovať, iba poznamenám, celkove išlo o 891 podpisov ľudí, z ktorých viacerí čoskoro bez ostychu prijali posty vo vláde a nehnusilo sa im byť ani veľvyslancami (veľvyslankyňami) štátu, ktorý nechceli. A dodnes sa podobne verejne k nášmu slovenskému štátu neprihlásili, ale sú ich plné noviny a televízne obrazovky. Možno aj preto nemáme „našské“ médiá, nepatrí „nám“ ani verejnoprávna rozhlaso-televízia, až na jednu výnimku (ktorú práve čítate) nemáme ani „našské“ týždenníky, nehovoriac o denníkoch, nenakrúcame filmy o našich príbehoch, osobnostiach i udalostiach, nepodporujeme výskum našej vlastnej histórie, a ak už aj nie výskum, tak aspoň popularizáciu toho, čo poznáme – ani len to nerobíme.

■ VÝZVA SÚČASNOSTI

Poučme sa. Nesmieme podriemkavať a byť ľahostajní k tomu, čo sa deje. Naše Slovensko si zasluhuje, aby sme preň žili. Sme povinní všimnúť si, čo sa deje popri nás a vyjadriť svoj názor. Matica slovenská a my v nej vieme, že blaho každého národa je podmienené jeho duchovným rozvojom, čo si žiada, aby sme boli aj naďalej napriek kvičím hlasom duchovnou mocnosťou slovenského národa.

Výzvou súčasnosti je hľadanie riešení, aby náš národ prežil, aby nevymrel vinou zanedbávania rodín. Aby súčasťou našej vlasti ostali aj desiatistice Slovákov, ktorí si musia hľadať obživu v krajinách Európskej únie, veď hádam nikto nechce, aby sa naši súčasníci museli stratiť v európskom mori. Tento národ potrebuje múdrych vodcov, zdravý vzduch, vodu, obrozené polia a využívanie našich surovín, napríklad dreva, doma. Veď sme svedkami paradoxu: naši mladí odchádzajú za prácou do sveta, pričom naše polia zarastajú trními, vidiek sa vyludňuje a my jeme nezdravé potraviny z dovozu.

Kde sa schoval rozum? Čítim to tak, že odkazom generácie, ktorá sa pred štvrtstoročím stretla na Donovaloch, je stávanie hrádzou proti vegetujúcej kríze hodnôt a udržiavanie tradícií, z ktorých ako z koreňov tento národ vyrástol, v chaose dnešného sveta.

Medzititulky redakcia SNN

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

V komunikácii, najmä v bežných rozhovoroch, často počujeme už okridlené výroky „žijeme hektickú dobu“, „táto doba je ťažká“ alebo „čas rýchlo beží“ a podobne. V súvislosti so slovom čas máme v slovenčine aj výraz doba. Výraz doba sa nevníma ako bohemizmus. Registre ho už Slovník slovenského jazyka zo šesťdesiatych rokov 20. storočia v základnom význame ako časový úsek, najmä dlhší, čas, obdobie, vek (napr. ročná doba; jesenná doba – jeseň; doba detstva – detský vek; duch doby – dobové názory). Slovo doba, dobový sa používa aj v češtine, ale aj v slovenčine má svoju funkciu, predovšetkým pri správnom použití.

Kedy DOBA a kedy ČAS

Slovo doba sa používa pri vymedzení dlhšieho časového úseku obmedzeného dvoma krajnými bodmi bez presného určenia, napr. ľadová doba alebo naša doba. V prenesenom význame sa doba využíva na vyjadrenie dlhotrvajúcej činnosti, na hyperbolizovanie (štylistická ozdoba zobrazujúca určitý jav zveličeným spôsobom). V takýchto prípadoch sa slovom doba obrazne pomenováva aj kratší časový úsek, trvajúci prípadne iba niekoľko hodín alebo minút. Napríklad cestovanie z Bratislavy do Košíc (povedzme osem hodín) v príjemnej spoločnosti môže viesť k vyjadreniu, že čas cestovania sa rýchlo minul. Pri inej príležitosti, napríklad čakanie partnera na spoločné stretnutie. Keď jeden mešká (napr. „len“ pätnásť minút), čo čakajúci môže pri jeho príchode vyjadriť: To bola doba! V prvom prípade bolo cestovanie osem hodín časom a v druhom prípade pätnásť minút dobou. Preto v niektorých komunikačných situáciách nemožno mechanicky hovoriť, že slovo doba znamená vždy dlhšie obdobie ako čas.

Slovo doba sa používa aj na označenie typických znakov určitého obdobia (synonymné slovo): Žijeme v dobe počítačov, svojimi názormi je dieťa svojej doby; Chaotická doba poznamenala aj nás chaotickými vzplanutiami (H. Zelinová). V prípade stanoveného, určeného časového úseku napríklad v administratívnych textoch je vhodnejšie použiť slovo čas: pracovná doba – pracovný čas; lehota: skúšobná doba – skúšobná lehota. V hovorových, ale i v niektorých publicistických prejavoch možno v súvislosti so slovom doba na oživenie vhodné využiť frazeologizmy (slovné spojenie majúce obrazný význam): byť poplatný dobe – príliš podliehať vplyvu oficiálnej mienky; kráčať/držať krok s dobou – myslieť, správať sa pokrokovito; predbehnúť svoju dobu – vyniknúť nad ostatnými vo vedomostiach, v uvažovaní; zaspať dobu – zaostať.

Slovo doba sa používa aj v hudobnej terminológii ako základná jednotka rytmu, taktu: hovoríme o ľahkej a ťažkej dobe. Úplne iný význam zasa nadobúda pri označovaní určitého obdobia, najmä zo sociálneho alebo politického hľadiska: „žijeme ťažkú dobu“. S uvedenými spojeniami sa stretávame aj v literárnej teórii, keď úsek verša menší ako polverš a väčší než slabika sa skladá zväčša z dvoch alebo troch slabík – prizvučná slabika = ťažká doba, neprizvučná slabika = ľahká doba.

Z uvedených príkladov vyplýva, že slovo doba slovenčina potrebuje, len je potrebné ho funkčne využívať v rôznych ústnych i písomných prejavoch.

Július LOMENČÍK,
Katedra slovenského jazyka
a komunikácie FF UMB
v Banskej Bystrici

Už v septembri v roku 1944 Červená armáda dočasne oslobodila sedem slovenských obcí

Z Kalinova vyhnali Nemcov strelci generála Vedenina

Marián ŠIMKULIČ – Foto: Emil SEMANCO

Prvú oslobodenú obec na území bývalého Česko-Slovenska si pomerne často ľudia zamieňajú s Kalinovou v okrese Poltár, a to je ešte ďalší Kalinov, ktorý je mestskou časťou Krásna nad Kysucou. Rusínsky Kalinov v Nízkych Beskydách v doline Hlbokého Potoka v blízkosti Paloty a Lupkovského priesmyku, v susedstve Habury, Borova a Vydrane hľadali zrejme viacerí ľudia na mape v súvislosti s nedávnym celkom nečakaným rozhodnutím prezidenta Andreja Kisku osláviť práve tu Deň víťazstva nad fašizmom v druhej svetovej vojne.

Do Kalinova vstúpili osloboditeľskí vojaci 20. septembra v roku 1944. Boli to prieskumníci 3. horského streleckého zboru, ktorým velil generálmajor Andrej Jakovlevič Vedenin. Čestný občan obce, ktorý ju už ako veliteľ čestných jednotiek Kremľa aj navštívil. Na boj o obec spomínal takto: „V noci 19. septembra sme zaujali pozície. Proti nám stáli dva nemecké pešie pluky. Jednotky oddeľovali mínové polia a trojnásobná palísada prekážok z ostnatého drôtu. Ráno delostrelecká príprava pokryla celý úsek jazykmi plameňov. Z hmly sa ako príznaky vynarali letecké perute. Zavýjali kaňuš. Prvé vlny útoku rozdrvil nepriateľský odpor. Nemci sa spamätali, až keď sa bojovalo v hĺbke ich obrany. Podnikali zúfalé protiútoky, ale bolo už neskoro... Nadišla noc. Boj neutíchal. Vrchy naokolo horeli, bolo svetlo ako vo dne. Zbor tlačil protivníka. Keď sa rozvidnelo, prišla z prednej línie dlho očakávaná správa: 20. septembra o ôsmej hodine a štyridsiatej piatej minúte prvý strelecký prápor 879. horského streleckého pluku v chotári obce Kalinov vstúpil na pôdu Česko-Slovenska...“ A svoju spomienku dokončil so stiahnutým hrdlom: „Len v chotári tejto padlo dvetisícpäťsto červenoarmejcov. Za jediný deň – 22. septembra, sme odrazili šestnásť nemeckých tankových protiútokov. Kto bol na fronte, vie, čo to znamená...“

BRÁNA SLOBODY

V auguste 1944 sa sovietska armáda po mohutnej jarnej ofenzíve zastavila v predhorí Karpát pred veľkou prírodnou prekážkou, ktorú nacisti dôkladne pripravili na obranu. „Vojská boli silne vyčerpané, vyžadovali si doplnenie a oddych. Bolo treba priblížiť tyľ, dopraviť municiu, pohonné hmoty, potraviny, zásobiť vojská bojovou technikou...“ hodnotil situáciu maršal Ivan Stepanovič Konev. Keď sa z Banskej Bystrice ozval hlas z rozhlasu vyzývajúci na povstanie, maršal Konev navrhol hlavnému veleniu, aby sa na pomoc SNP uskutočnila osobitná útočná operácia. Jeho návrh sovietska generalita schválila.

PRVÍ BOLI JAZDCI

Karpatsko-duklianska operácia prebiehala v niekoľkých etapách. Tej poslednej, ktorá vrcholila vstupom červenoarmejcov a česko-slovenských vojakov na územie Slovenska, 6. októbra predchádzali ťažké boje o jednotlivé horské hrebene a kóty už od septembra 1944.

„V dňoch 10. až 11. septembra postúpili vojská 38. armády 1. Ukrajinského frontu dva až šesť kilometrov. 101. strelecký zbor v súčinnosti s 1. gardovým jazdeckým zborom prelomil na úzkom úseku frontu druhé pásmo nepriateľskej obrany. V noci na 12. septembra prenikli útvary jazdeckého zboru do hĺbky nepriateľskej obrany a už do rána 13. septembra postúpili asi o dvadsať kilometrov,“ napísal v knihe spomienok Cez Karpaty maršal Andrej Antonovič Grečko.

„V čase, keď sa náš zbor priblížil ku kóte 534, prenikal ku slovenským hraniciam medzerou v nepriateľskej obrane 1. gardový jazdecký zbor. Pätnásteho septembra dosiahli jeho predsunuté sily slovenské hranice. Nepriateľ však vyvíjal všetko úsilie, aby nedovolil ďalším jednotkám nasledovať“ sovietske jazdecké, spomínal armádny generál Ludvík Svoboda. Uvedené skutočnosti potvr-

Pamätník osloboditeľom v Kalinove.

Vojská technika pripomína ťažké boje.

Vstup do prvej oslobodenej obce stále stráži legendárny tank T-34.

dil aj najvyšší veliteľ branných síl ZSSR maršal J. V. Stalin vyhlásením v rozhlase 13. septembra: „Sovietske vojská prekročili československo-poľské hranice. Išlo o gardový jazdecký zbor, ktorému velil generálmajor V. K. Baranov a hranicu prekročili severovýchodne od Zborova.“

HOJDOVO SVEDECTVO

V roku 1985 dostal som sa aj k svedectvu vtedajšieho podplukovníka v zálohe Jána Hojdu, ktorý v septembrových dňoch roku 1944 ako gymnazista mieril do rodnej obce Krajná Porúbka. Už cesta po hradskej, kade sa valila vojenská technika, neveštala nič dobré. Nezaobišlo sa to bez nemeckej kontroly, ktorá ho podozrievala z napomáhania partizánom, ale keď sa preukázal dokladmi a po nemecky vysvetlil, že ako študent z Prešova dávno nebol doma, uverili mu. Keď v polovici septembra počul nad chotárom rodnej obce vzdialenú strelbu, myslel na to, že sa už prevalil front. Po tom, čo vyšiel z pivnice, začul v dedine strelbu a od obce Šarbov silný pokrik „urá“. Vtom spozoroval, že časťou chotára Pidimky a popod Verch smerom ku Krajnej Porúbke beží veľká skupina vojakov. Výstrely sa už neopakovali, zato po krátkom čase dorazila do obce početná skupina červenoarmejcov. „Ne imejete vy što-nibuď kušať? A piť? Da, moloko.“ Z rozjmania ho vyrušil Peter Vančíšin, komisár obce: „Jano, zapriahni kone do voza. Rýchlo, ide o prevoz materiálu alebo ľudí, sám dobre neviem.“ Po tom, keď rebrinák zastavila hliadka s otázkou, či ho posielajú komisár, uvedomil si, že prišiel sem pre ranených. Na voz boli naložení dvaja dôstojníci sovi-

skej armády. Jeden kapitán a jeden poručík alebo nadporučík... Blížšie hodnotiť nezistil. Zato sa dozvedel, že obaja boli ranení expanzívnymi strelami, kapitán do brucha a poručík alebo nadporučík do kostí nad kolonom ľavej nohy. Viedol koníky pomaly, pretože cesta bola rozbitá. Po dlhšom čase sa im podarilo dostať na lepšiu cestu spájajúcu Medvedzie a Krajnú Bystrú, odkiaľ bolo do Medvedzieho maximálne jeden kilometer. Pri gréckokatolíckom kostole a fare spozoroval skupinu príslušníkov sovietskej armády. Sprievodca ho nasmeroval k nim a sám podal hlásenie jednému z dôstojníkov. Po príchode povozu vystúpil z hlúčika vojakov sovietsky dôstojník oblečený v krátkom kožuštku, na ktorom chýbalo vonkajšie označenie hodnosti. Vtedy ešte nevedel, že stál priamo pred veliteľom jazdeckého zboru generálporučikom Baranovom.

BUDOVANIE OBRANY

Po tom, čo ranených preniesli do budovy fary a mladý pohonič otáľal s odchodom, prišiel k nemu veliteľ: „Molodec, spasiba za vsjo. A idi domoj, tu budet eščo očeň opasno.“ Pochopil a cestou sa zamýšľal nad tým, načo sa hnal z Krajnej Porúbky na Krajnú Bystrú a odtiaľ okľukou do Medvedzieho, čo je asi šesť až sedem kilometrov, keď mohol ísť priamo do obce, kde sídli sovietsky štáb, a neprešiel by viac ako dva kilometre. Zdalo sa mu to čudné. Rovnako ako zakopávanie kanónov smerom k miestam, odkiaľ prišli červenoarmejci. Vzhľadom na to, že pri ceste spozoroval umiestnené delá, domnieval sa, že išlo pravdepodobne o skupinu vojakov, ktorí prerazili cez

frontovú líniu a dostali sa do tyľa nepriateľa...“

Fašistické velenie si včas uvedomilo, že prienik môže mať ďalekosiahle následky pre celé južné krídlo sovietsko-nemeckého frontu. Len za prvý týždeň septembra fašisti nasadili do Karpát dvanásť nových divízií, z toho proti 38. armáde šesť divízií. Sťahovali svoje jednotky z iných úsekov frontu, ale aj tie, ktoré boli určené na potlačenie SNP. Už počas prvého týždňa Karpatsko-duklianskej operácie stiahli zo Slovenska okolo dvanásťtisíc mužov.

„Keďže útok sovietskych vojsk pútal veľké nepriateľské sily, zmenil do značnej miery situáciu na povstaleckom území. Ak v prvých septembrových dňoch zatlačal nepriateľ povstalcov svojou početnou prevahou a hrozil im rozdrvením, v druhej dekáde septembra stabilizoval sa front v priestore na sever od Liptovskej Osady a na východ od Svermova,“ napísal maršal Andrej Antonovič Grečko. A takto komentoval povážlivú situáciu 1. gardového jazdeckého zboru, ktorý už bol na území Slovenska: „Činnosť zboru bola v zložitej a svojráznej situácii. 14. septembra sa nepriateľovi podarilo preniknúť k úseku prielomu v priestore Glojsce a Lysej Góry a odrezať 1. gardový jazdecký zbor od hlavných síl 38. armády.“

Ervin Pauliak v už citovanom príspevku charakterizoval situáciu: „Nepriateľské tankové jednotky postupne obkľúčili gardový jazdecký zbor. Osamotený v tyli nepriateľa sa dostával do ťažkej situácie. Postup na Zborov a Starú Lubovňu bol v týchto chvíľach nemožný. Situácia sa však mohla podstatne zmeniť, ak by sa podarilo uskutočniť spojenie hlavných síl 38. armády s jednotkami gardového jazdeckého zboru.“

TICHO PRED BÚRKOU

Ako si na udalosti septembrových dní roku 1944 spomínal vtedajší gymnazista Ján Hojda? „Pásoľ som kravičky a bolo ticho. Nehybné ticho. Akoby pred búrkou. Okolo 16. hodiny som spozoroval, že od obce Šarbov cez časť chotára Pidimky na takzvaný Vrch ide rojnica so silou asi jedného družstva, to znamená desať až dvanásť ľudí. A za ňou ďalšia. Po príchode do časti chotára Vrch sa mi tieto dve skupiny vojsk stratili z dohľadu. Červenoarmejci v dedine kopali zákopy a opevňovali sa. Aj stadedo som videl, ako im naši dedičania pomáhali. Nechápal som však, prečo tie dve rojnice vojakov nezamerili k nim? Žeby to boli Nemci? Hoci som nemal nijaké skúsenosti, niečo mi navrávalo, že vzájomné stretnutie červenoarmejcov s fašistami je nevyhnutné.“

Maršal Andrej Antonovič Grečko v knihe Cez Karpaty uviedol: „Medzitým bojová činnosť 38. armády pokračovala. Do 15. septembra sa všetky vojská armády dostali do mimoriadne ťažkých a urputných bojov v horách s veľmi silným nepriateľským zoskupením. V tejto situácii dal veliteľ frontu veliteľovi armády príkaz, aby ľavé krídlo armády udrelo z priestoru Wróblíka Królewského do smere Jašliska – Tylawa, preniklo do tyľa nepriateľského zoskupenia brániaceho sa v priestore Dukly a spojilo sa s 1. gardovým jazdeckým zborom. A pretože protivník rýchlo zväčšil v pásme 38. armády svoje sily, najmä tankové zväzky, posilnil veliteľ frontu armádu presunom síl a prostriedkov z iných armád frontu.“

Podplukovník Ján Hojda v zálohe opísal situáciu v spomínaných septembrových dňoch v rodnej obci: „Dobre som včera videl, boli to Nemci. A koľko ich len je. Strieľali ako odušu, tú presilú červenoarmejci nemohli vydržať. Strelba ešte trvala niekoľko minút a napokon stíchla. Po chvíli

som videl, ako sa k našej dedine blížila Nemci, dokázal som ich rozpoznať podľa uniforiem. To ale znamenalo, že vojaci Červenej armády sa stiahli do obce Medvedzie. Potvrđilo sa to popoludní, keď som videl a začul prelet sovietskych lietadiel, ktoré čosi zhadzovali padákmi – pravdepodobne zbrane a strelivo. Nasledujúci deň Nemci začali medzi 10. až 11. hodinou silnú delostreleckú paľbu na horský masív.“

KONE PROTI TANKOM

Ervin Pauliak uviedol: „Baranov jazdecký zbor vstúpil dočasne na Slovensko a ovládal osady Šarbov, Vyšná a Nižná Písaná, Dobroslava, Medvedzie, Krajná Bystrá a Krajná Porúbka. Postúpil takmer ku komunikácii Dukla – Svidník, ale obsadiť sa ju nepodarilo. Na jednom úseku prenikli gardové jazdecké jednotky vpred a od cesty ich oddeľovala iba polkilometrová vzdialenosť. Hradba nepriateľských diel a tankov však bola nad ich sily a možnosti. Aby sa rýchlejšie dosiahlo spojenie s 1. gardovým jazdeckým zborom, ktorý bojoval v priestore Korejoviec a Dobroslava, prikázal veliteľ frontu veliteľovi 38. armády, aby dva tankové zbory zaútočili smerom na juh.“

Maršal Andrej Grečko: „Keď veliteľ armády zabezpečil značnú hustotu tankov a delostrelectva a podporu letectva, rozhodol sa zasadiť silný úder pozdĺž cesty Trzciana – Tylawa. V prípade úspechu by protivník, zaujímajúci obranu pred ľavým krídlom armády, stratil jedinou prísunovú cestu a dostal by sa tak do ťažkej situácie. Hlavné sily 38. armády by sa tak mohli spojiť s jazdeckým zborom. Okrem toho by sa sovietskym vojskám otvoril prístup k Duklianskemu priesmyku.“

Na vyslobodenie gardového jazdeckého zboru z obkľúčenia a opätovné získanie zborom dobytých pozícií frontové velenie dodatočne posilnilo 38. armádu nasadením 67. streleckého zboru, 4. gardového kantemirovského tankového zboru a 31. tankového zboru. Udalosti nadobudli rýchly spád.

Zo zápisok maršala Andreja Grečka: „Dňa 23. septembra 1944 lietadlá bombardovali predný okraj nepriateľskej obrany v priestoroch Trzciana a Tylawy. Hromadné údery delostrelectva a letectva demoralizovali nepriateľa a narušili jeho palebný systém. O 11.40 začala pechota a tanky za podpory delostrelectva útok. O 16. hodine dobyli tanky a motostrelecké jednotky Tylawa. Po nich sem prenikla aj pechota. Gardový jazdecký zbor bojujúci v priestore Krajnej Porúbky a Korejoviec začal na rozkaz veliteľa frontu 24. septembra ráno útočiť smerom na Tylawa. V tom istom čase vyrazila 14. Gardová tanková brigáda v ústrety jazdeckému zboru. O 22. hodine dobyla Smereczne a nadviazala súčinnosť s útvarmi jazdeckého zboru. Pri prebíjaní sa z obkľúčenia jazdeckému zboru pomohla 241. strelecká divízia.“

Straty, ktoré utrpel jazdecký zbor, okomentoval vtedajší študent Ján Hojda: „Keď ste sa rozhládli vpravo či vľavo, všade ste videli mŕtve telá vojakov, pobitých koní, zničenej techniky, povozov, proste, bol to hrozny obraz.“

Boje o východné Karpaty mali neobyčajne veľký vojskový význam. Vtedajší veliteľ 1. gardovej armády Andrej Antonovič Grečko uviedol: „Hlavný podiel na tomto úspechu malo spojenie vysokej morálky vojsk s vynikajúcim výcvikom, veľké vypätie fyzických i morálnych síl. Sovietska armáda v Karpatoch úplne zničila jednu nepriateľskú divíziu a piatim divíziám spôsobila 50- až 75-percentné straty. Do zajatia padlo 31 360 fašistických vojakov. Sovietska armáda mala v celej východoslovenskej operácii 21 tisíc padlých a 89 tisíc ranených mužov. Bok po boku v Karpatsko-duklianskej operácii bojovali sovietski a česko-slovenskí vojaci.“

Výkony detí na súťaži Zo struny na strunu v Humennom si zaslúžia obdiv Ukázali to najlepšie, čo v sebe majú

Text a foto: Milan ZELINKA

Za sedemdesiatpäť rokov, čo žijem na tomto svete, som veľa času venoval premýšľaniu o tom, v čom a ako sa najintenzívnejšie prejavuje duša človeka žijúceho nielen na Slovensku, ale aj v iných, nám blízkych, no i vo veľmi vzdialených krajinách. Zvlášť ma zaujímali charakteristické prejavy duše ľudí žijúcich na východnom Slovensku, osobitne v jeho severovýchodnej časti, kde žijú popri sebe nielen slovenskí Sotáci, ale aj rusínski Lemkovia a Bojkovia.

Podľa mojich poznatkov sa títo ľudia dostali do týchto končín v 15. – 16. storočí z rumunského Valaška a z Ukrajiny (z Podkarpatskej Rusi) najmä ako pastieri oviec. Priniesli sem nové spôsoby spracovania ovčieho mlieka. Na pozvanie panovníka a zemepánov osídlili horské, najmenej úrodné oblasti spomínaného územia, keďže tie boli vhodné len na pasenie dobytku, nie na pestovanie obilnín. Od začiatku mali tvrdý život: ak si chceli priliepať (odpustením daní), boli nútení meniť horské oblasti na úrodnú pôdu mimoriadne namáhavým výrubným či žiarovým spôsobom. Aj napriek tomu, že im často išlo doslova o prežitie, zanechali tu po sebe kultúrne hodnoty v oblasti všetkých umení, ktoré sú dnes nesporným obohatením celoslovenského kultúrneho kontextu. Ba navyše sú viaceré ich prejavy na takej vysokej úrovni, že je v ich silách inšpirovať vznik nových umeleckých diel nielen slovenského etnika, ale aj iných etník žijúcich v Slovenskej republike a reprezentovať ju aj v zahraničí.

ROZOSPIEVANÝ KAŠTIEĽ

Tieto hodnoty najmä (aj) v oblasti folklórneho umenia úspešne udržujú a zveľaďujú ich potomkovia aj dnes.

Jeden z úspešných detských súborov na súťaži Zo struny na strunu v Humennom.

Spontánne, ale i metodicky poučene, cieľavedome vedení svojimi odbornými pedagógmi najmä na základných a umeleckých školách dievčenským, no aj chlapčenským spevom odovzdávajú svojim súčasníkom to najlepšie, čo v sebe majú. Markantne sa to prejavilo 21. apríla 2017 v koncertnej

sieni v kaštieli v Humennom na speváckej súťaži Zo struny na strunu, kde súťažilo okolo osemdesiat účastníkov, skupín, jednotlivcov či dvojíc a trojíc, v druhej väčšine dievčat, poskromne, no o to vzácnejšie aj chlapcov. Súťaž už tradične organizoval, metodicky viedol a moderátorsky usmerňoval Mgr.

Miroslav Kerekanič a výkony spevákov hodnotila trojčlenná odborná porota.

POZORUHODNÉ VÝKONY

Priznám sa, aj napriek tomu, že viem, že ide o dlhoročných odborných profesionálov, ktorých len tak niečo nezaskočí, nezavídím tejto porote jej rozhodovanie. O to ťažšie mi je (v oblasti folklóru v podstate len čiastočne poučenému divákovi) aspoň spomenúť niektorých pozoruhodných sólistov, dvojice či skupinu bez toho, aby sa to nejako nedotklo iných pozoruhodných sólistov, dvojíc či skupín, na ktoré si moja nedokonalá pamäť konkrétne nespomenie. Lenže: ako nespomenúť dievčenskú spevácku skupinu Bosoročky, pôsobiacu pri FS Chemlon Humenné, vedenú Mgr. Miroslavom Kerekaničom? Podali excelentný, priamo profesionálny výkon dramaturgicky invenčne vybranými piesňami a strhli divákov k spontánnemu, do rytmu akordeónovej sprievodnej hudby skandujúcemu potlesku! Ako nespomenúť obe dievčenské spevácke skupiny FS Zelinka, pôsobiace pri ZŠ s MŠ v Papine, vedené Mgr. Petrou Dolobáčovou, ich skvelé sólistky Betku Smetankovú, Dominiku a Sofiu Gabrikovú, Radku Kušnírovú a sólistu so vzácnym tmavým hlasom strieborného lesku Karola Dutkovského? Ako nespomenúť dvojspev Radky Kušnírovej a Betky Smetankovej? Pri spievaní ich ťahavej piesne Špivanočki moja som videl celé naše krásne Slovensko a do očí sa mi tisli slzy. A napokon, ako nespomenúť, ako nevzdať hold všetkým pedagógom a všetkým rodičom žiakov medzilaboreckého, sninského a humenského okresu, ktorí tieto mladé talenty objavujú, rozvíjajú a podporujú? Ich existenčné podmienky sú neraz na hraniciach ich možností...

Z humenského kaštiela som sa vracal domov plný nezabudnuteľných zážitkov. Svietilo slnko, dul studený vietor. Kráčal som po chodníku popri Laborci a myslel na všetky tie vynikajúce folklórne spevácke skupiny, ktoré diváci poznajú len ako celok, a hoci ich svojím umením privádzajú zavše až do radostného nadšenia, mená, konkrétne mená ich jednotlivých členov sa nikdy nedozvedia, tie mená nikdy nezaznejú na javisku, zostanú pre nich navždy neznáme – podobne ako dávni tvorcovia ľudových piesní.

S TEPLOM V DUŠI

A prišli mi na um verše básne napísanej síce pri inej príležitosti, no svojou výpoveďou platné aj pre spomínané súbory: „Raz dobrý anjel priniesol mi zvesť / o láske v našom rozvadenom svete / a ja som sa dal jeho hlasom viesť / a vnímal všetko, čo je ľudom sväté. / A moja duša túžbou nesená / hladila dlho jeho zlaté vlasy, / mysliac len na tých, ktorí bez mena / vytvorili vedia toľko živej krásy. / Vy vzácní ľudia láskou vedení, / anjeli naši, iba srdcom známi, / ach, ako verne viete umením / milovať život a byť stále s nami!“

V prestávke mi Mgr. Michaela Vasilenková, nezabudnuteľná speváčka rusínskych ľudových, no aj autorských piesní, ktorá spolu s Mgr. M. Kerekaničom sprevádzala súťažiaci deti na akordeóne, hovorila, že vzhľadom na chladné počasie má celkom studené ruky, že nemôže hýbať prstami tak, ako by chcela. No ja som v jej hre cítil onú božskú iskru, ktorá žiari aj v prípadnej temnote sveta a zapaluje posvätný oheň umenia vo vnímavých ľudských srdciach...

Autor je spisovateľ.

Operený diamant s loveckou vášňou

FILM TÝŽDŇA

Vytrvalý filmár a dokumentarista Zdeno VLACH.

Kameramana, scenáristu a režiséra Zdena Vlacha poznajú hádam všetci milovníci prírodopisných filmov nielen na Slovensku. Získal ocenenia na mnohých medzinárodných festivaloch. Jeho najnovšiu tridsaťpäťminútovú dokumentárnu snímku Rybárík, spútaný s riekou uviedla nedávno Slovenská televízia a musím skonštatovať, že opäť nesklamal. Názov filmu dôsledne vyjadruje existenčné spojenie s riekou, od ktorej závisí život tohto operenca i život jeho potomstva, keďže sa živí rybkami.

Zdeno Vlach v ňom priblížil maličkého, pestrofarebne sfarbeného, sotva desaťcentimetrového vtáčika rybárika riečného, ktorého nazývajú aj lietajúci drahokam. Vyskytuje sa takmer pri všetkých väčších vodných tokoch na území Slovenska – od dunajských ramién cez Moravu, Váh, Hron, Nitru, Ipeľ až po Hornád či Laborec. Jeho pestrofarebné perie, najmä zelenomodrý chrbátik a oranžové bruško, lahodí oku, upúta aj dlhý zášpicatený funkčný zobák. Človek priam žasne, s akou rýchlosťou a presnosťou sa vrhá do vody, vzápätí sa z nej vynorí aj s rybičkou v zobáku. Nasnímať tieto plaché operence v intímnych chvíľach párenia sa či dostať sa do ich nory v čase, keď sedia na vajčkách alebo prikrmujú svoje mláďatá, si vyžaduje od zanieteneho filmára nielen množstvo znalostí o pozorovanom, neustále sa vrtiacom objekte, ale aj maximálny postreh a nekonečnú trpezlivosť. Vystihnúť a zvečniť nevedný moment, ako sa samec so samičkou naťahujú o rybu, pričom divák drží palce obidvom, možno považovať za unikátnu snímku. Rovnako ako strmhavé útoky na ryby pol metra pod hladinou.

Oduševnenie Zdenovi Vlachoovi naozaj nechýba, veď inak by sa tejto práci nemohol venovať už štyridsaťsedem rokov. Členovia domácich aj zahraničných filmových porôt ho poznajú ako skvelého tvorcu a propagátora čistej slovenskej prírody i znalca jej zvieracích obyvateľov. Doteraz nakrútil takmer päťdesiat filmov a získal nejedno odborné aj umelecké ocenenie. Najnovší, teraz premiérovou premiernou film na Dvojke Slovenskej televízie iste poteší nejedného milovníka krás Slovenska, nasnímané scenérie sú skutočne pôvabné, lahodiace oku a majster kamery do nich vkomponoval kúsok romantiky, akkej sa skutočný nadšenec nemôže vyhnúť. Určite kvality docenia popri ornitológoch i ochrancovia prírody, veď aj ich zásluhou má tento vtáčik ideálne podmienky u nás, takže jeho výskyt je pomerne vysoký. Až tisíc exemplárov žije popri našich riekach. Súčasťou obrazového materiálu sú aj sprievodné zvuky vyskytujúce sa v prírode a vhodne komponovaná hudba. Zdeno Vlach s hudobným skladateľom Víťazoslavom Kubičkom tvoria už roky overený tandem. Vyšlo im to i tentoraz.

(mab)

MEDAILÓN

O majstrovi Štefanovi Bubánovi sa dlho hovorilo ako o maliarovi Zemplina. Bolo to najmä preto, že vytrvalo ostával verný tomuto regiónu, napájajúceho vnímavú dušu umelca tisícokrakými podnetmi. A naozaj, špecifická terénna konfigurácia a atmosférické zvody nižšej iluminácie zaplnili od začiatku jeho lyricky ladenú paletu farebnými tónmi, ktorými Zemplín štedro oplýva ako tamojší najsviatiočnejší kraj.

Pôsobivá umelecká vizitka

Od prvotných maliarskych záznamov krajiny sa však prepracoval k jej stále výraznejším tvarovým zjednodušeniam a štylizácii, absorboval a po svojom interpretoval výzvy postmoderny, až suverénne vstúpil do sféry abstrakcie, v ktorej nekonečných priestoroch je absolútny slobodný a nespútaný farebný výraz nositeľom významového posolstva.

Štefan Bubán túto svoju maliarsku evolúciu zvládol s takou bravúrou, že nielen naša, ale aj svetová odborná verejnosť ju postrehla a akceptovala. Média o ňom roky s uznávaním konštatujú, že z „malého mesta dobyl svet“, a teoretici umenia oceňujú, že v maľbe prináša novú umeleckú, sémantickú a výrazovú kvalitu. Jeho ľahké, eruptívne a optimistické maľovanie, zohľadňujúce najmä kladné emócie, už dávnejšie sa priblížilo k samému epicentru svetových umeleckých prúdov, ktoré sa napájajú z rovnako vitálnych a pôsobivých žriediel. Nečudo, že si v nich a medzi nimi vytvára aj čoraz rešpektovanejšiu a autoritatívnejšiu pozíciu. A presvedčivo to dokumentuje aj jeho minulotýždňová jubilejná výstava na domácej trebišovskej pôde v Múzeu a Kultúrnom centre južného Zemplina – prvá v rade v tomto nevednom roku, keď sa plný vitality a tvorivých plánov dožíva osemdesiatich piatich rokov. Blahoželáme!

Emil SEMANCO

Foto: autor

HUMORESKA

Dnes je to už dávno zabudnuté klišé, podľa ktorého chceli byť chlapi rušňovodiči a dievčatká učiteľkami. Čo postarší si pamätáme na hodiny ruského jazyka, kde v prísľušnej čítanke bolo čierne na bielom: Otec je traktorista a mama dojička. Dnes sa situácia prudko zmenila. Pravdaže, najväčší vplyv majú médiá a potom rodina. Ja viem, že kedysi to bolo obrátene. Ale ruku na srdce či iný orgán. Kde ste sa pred osemdesiatym deviatym dočítali, že mladá dvadsaťročná lasica si momentálne so svojim (ešte len tretím) partnerom zariaďujú „hniezdočko lásky“ just na ostrove Bora

Bora. Prípadne, že náš šarmantný ústavný činiteľ čaká jubilejných dvadsiť detí od jedenástej matky, ktorá si aktuálne vyberá byt, auto a mesačné tantiémy. Išť skutočne

Poznal som napríklad mladú dámu, ktorá po niekoľkoročnom úsilí stať sa modelkou zakotvila v manželstvom zväzku s taxikárom, ktorý ju vozil na pohovory do agentúr.

druhý je civil, obyčajne šialene bohatý a s okuliarmi. Aj syn jedného z mojich priateľov trávil čas nad počítačom od svitu do mrku. Rodičia sa tešili, že reku má nábeh

sektora sa snažia začleniť našich rómskych spoluobčanov do pracovného procesu. Pravdou je, že deti vidia rodičov celé dni polihovať, a teda sa riadia rodičovským príkladom. No a jediný, kto vykáže nejakú pracovnú činnosť aspoň papierovo, sú pracovníci spomínaných organizácií. Takže v konečnom dôsledku to má na zamestnanosť vplyv. Čo sa však vplyvu médií týka, mám v talóne jednu peknú príhodu, just zasa od mojich známych. Odchádzajúc na dovolenku objavil otec rodiny v skrinke na topánky bábiku. Malinká dcérka mu to vysvetlila: „Ideme k moru, tak som dala Barbarku do babyboxu...“

Marek DANKO

Čím sme chceli byť, keď sa nedalo veľmi vyberať

po skončení strednej či nedajboh vysokej školy do pracovného procesu môžu iba zúfalci. Teda tí, ktorí skutočne niečo vedia a chcú sa realizovať. Samozrejme, nie je to až také hrozné. Väčšina juniorov má aspoň hmlistú predstavu o svojej budúcnosti. Dôležité je, aby sa nenechali pomýliť médiami vrátane internetu, ktorý medzi náštrôčnými dnes suverénne vedie.

Dotyčný sa mi vyznal: „Už som sa nemohol pozeráť na to, ako to pekné, ale sprosté chůda mydlia napravo naľavo všelijakí manažéri, čo jej sľubujú robotu...“ U mladých parobkov je zasa populárne byť hackerom alebo prinajhoršom „ítečkárom“. V oboch prípadoch ide o počítačových hrdinov, ale ten prvý je ako Jánošík križený s Robinom Hoodom, no a ten

uplatniť sa v dnešnej informačnej spoločnosti. Nerušili ho v jeho izbe a neriešili ani jeho prípadné odmietnutie ísť cez víkend k starej mame do Šaštína. To všetko až do chvíle, kým im neprišiel pomerne masťný účet, vtedy ešte na splotňované internetové pripojenie, od takzvaných „živých“ erotických liniek. Ťažko je dnes ísť príkladom. Napríklad také organizácie tretieho

ČRTA

Tanečné divadlo ATak pripravilo ďalšie predstavenie. Je ním divadelná inscenácia Chcel(a) by som letieť..., ktorá vznikla pri príležitosti stého výročia od narodenia blahoslavenej Zdenky Schelingovej (24. 12. 1916). Ružomerské publikum ju videlo 21. apríla vo Veľkej dvorane Kultúrneho domu A. Hlinku v Ružomberku. Tanečné divadlo ATak vzniklo v roku 1998 v bratislavskej Petržalke. Na každý rok si pripraví nové predstavenie, s ktorým potom putujú po celom Slovensku.

Chcel(a) by som letieť

„Toto predstavenie tanečnými obrazmi, ale i hudbou a slovom stvárňuje jednotlivé kapitoly života Z. Schelingovej – detstvo, povolanie, prácu v nemocnici, pomoc väzneným kňazom, následné utrpenie počas vypočúvania a zrod pre nový život,“ uviedol scenárista, autor textov a herec Pavol Danko. Príbeh blahoslavenej Zdenky Schelingovej je prerozprávajúci pohľad muža, ktorý pomáhal pri Zdenkinom mučení, muža, ktorý by tiež chcel letieť. Cez metaforu čakania na lietadlo a letiskovej haly sa v jeho myslí ponárame do Zdenkinho príbehu. Tanec sprevádza hovorené slovo a hudba – autentické modlitby a úvahy Zdenky Schelingovej zhudobnené Tvorivou skupinou Poetica Musica.

Sestra Zdenka sa narodila 24. decembra 1916 v Krivej na Orave. Je prvou slovenskou blahoslavenou. V septembri 2003 ju blahorečil vtedajší pápež Ján Pavol II. Po politickej zmene v roku 1948 komunistická strana v bývalom Česko-Slovensku začala otvorené prenasledovanie cirkvi. Mnohí veriaci boli diskriminovaní pre svoju vieru, biskupi a kňazi prenasledovaní a väznení, rehoľné kongregácie zlikvidované a ich členovia poslaní na nútené práce. Sestra Zdenka si uvedomovala potrebu brániť cirkev. Odhodlala sa k odvážnym skutkom, a tak podľa svojho poznania, sil a možnosti vyjadrila svoj odpor proti nespravodlivému násiliu. Jej postoje vyjadrovali vnútornú ochotu priniesť aj veľké obety pre tripiacu cirkev. Dva-krát pomáhala pri príprave úteku väznených katolíckych kňazov. Jeden pokus bol úspešný, aj keď iba čiastočne. Za tieto činy ju odsúdili na pobyt vo väzení.

Keď už bolo isté, že pre vážne zdravotné problémy jej nezostáva viac ako jeden rok života (mala zhubný rakovinový nádor), aby nezomrela vo väzení, 16. apríla 1955 ju po amnestii prepustili. Zdenka prijala svoj stav ponížene a niesla svoj kríž s odovzdanosťou do Božej vôle. Zaopatrená sviatostami zomrela (počas svätej omše) v trnavskej nemocnici 31. júla 1955. Jej telesné pozostatky uložili na Starom cintoríne v Trnave. Po jeho zrušení ich pochovali na cintoríne v Podunajských Biskupiciach. Krajský súd v Bratislave v roku 1970 oslobodil sestru Zdenku spod obžaloby pre trestný čin velezrady a ten istý rok Najvyšší súd SR zrušil rozsudok v celom rozsahu, a tým umožnil jej úplnú občianskoprávnú rehabilitáciu.

Tibor ŠULA

Kúzelník z vrchu Kahlenberg sa narodil pred dvesto desiatimi rokmi Veličenstvo optiky kráľ Pecival

Text a foto: Emil SEMANCO

Kto prechádza v týchto dňoch malebným podtatranským mestečkom Spišská Belá, okrem zreteľných progresívnych zásahov do jeho vzhľadu nemôže si nevšimnúť viaceré veľkoplôšne pútače, ktoré popri nápadnom portréte Jozefa Maximiliána PETZVALA nesú výraznú číslicu 210. Áno, je to už presne dvestodesať rokov, čo sa tu narodil tento matematik, vynálezca a optik svetového významu, ktorého ďalekosiahly vplyv najmä na pokrok fotografie približuje aj muzeálna expozícia v niekdajšej škole, kde učil jeho otec Jan Fridrich Pecivál a kde sa narodil jeho manželke Zuzane, rodenej Kreuzmannovej...

Kráľ optiky Jozef Maximilián PETZVAL.

V najširšej časti belianskeho vretenovitého námestia – v potoku na hati pod Mariánskym stĺpom, sa hrá osemročný chlapec. Do jelšových rázsošiek zasunul drevený mlynček. Pozorne sleduje, ako prúd vody roztáča lopatky, ako vystrekujú kvapky a v slnečných lúčoch iskria farbami dúhy. Chytá ich na chrbát dlane a všelijako prevracia proti slnku. Zo zaujatia ho vytrhne Windov zvon. Vie, že zanedlho sa k nemu z renesančnej kampanily pridá ďalší, na ktorom už vie preslabikovať latinský nápis. Potom sa k nim z veže Kostola sv. Antona Pustovníka mumlavo pridruží najväčší – puknutý. Odliali ho znovu, ale stratil jasný tón...

Chlapec má výborný sluch. Zvonica je hneď vedľa školy, v ktorej bývajú. Učí v nej jeho otec. Hudbu má malý Jožko v krvi, vníma ju od kolísky, naplňuje ich dom. Tentoraz však neráta úderý srdca vo zvonoch, ani sa neteší z toho, že presne vie, ktorý sa v nasledujúcom okamihu ozve. Znejú mu rovnako smutne.

Doma sa budú určite hnevať. Nenanosil vodu, nenarúbal triesok. Beží z jarku do briezka ku škole a nevšíma si posmeškov, čo za ním pokrikujú, kedykoľvek ho uzrú: „Kráľ, kráľ, Pecivál.“ Útekom len posmeľuje trojicu faganov v rovnako poplátaných lanových nohaviciach, po ktorých by sa inokedy hneď zahnal palicou alebo kameňom.

PRCHKÝ RECHTOR

Mama Zuzana ho víta kývnutím hlavy k vežovým hodinám: „Čo, nebolo vidno na ciferník odtiaľ, kde si bol?“ roztrpčene opakuje jeho včerajšiu výhovorku, lebo z druhorodeného dieťaťa veľa radosti nemá. Trápi ju, že sa večne kdesi potíka a ona sa naň nemôže v ničom spoľahnúť. Všetok čas jej zaberá kuchyňa a Jožkovi dvaja mladší bratia. Zbadá však v kútiku chlapcovho oka slzičku a ponáhľa sa osušiť ju...

„Neplač,“ chlácholí bolyetku i nevysslovenú výčitku. „Ty, Oto a Ján ste sa narodili koncom prvého januárového týždňa. Vtedy je Troch kráľov. Preto vás tak volajú. A možno tým kráľom raz budeš. Ale musíš byť usilovnejší a viac mi pomáhať. Pozri sa, čo mám roboty s balením a teba nikde...“ zarazila sa, lebo aj ju naplňala neistota z budúcich dní v Kežmarku. Ako dcéra bývalého učiteľa Kreuzmanna vyrástla pod strechou tejto školy, ktorú v roku 1705 dokončil majster Kraus. Odtiaľ pred štrnástimi rokmi vykročila na sobáš s Janom Fridrichom Peciválom, ktorý prišiel do Spišskej Belej z Loděnice na panstve Miroslavov pri Znojme. Peciválomcom na imaní nepribúdalo, bohatí

Bývalá meštianska škola v Spišskej Belej je dnes Petzvalovým múzeom.

Muzeálna expozícia pripomína najvýznamnejšie objavy J. M. PETZVALA.

iba deťmi. Už ich mali štvoro a ďalšie čakala...

„Traja králi,“ povzdychla si a neprítomne pohľadila syna. „Keby si bol ako tvoj otec. Ty moja hlavička, makovička.“ A už mu veselšie rozstrapatila hustú šticu.

Rechtor Pecivál bol vynachádzavý človek. Nadaný hudobník i skladateľ. Hral na všetky vtedy známe hudobné nástroje. Bol šikovný mechanik. Sám si zmajstroval klavír, opravoval hodinky, zlepšil vojenské jazdecké sedlo, zaoberal sa perpetuom mobile, problematikou lieta. Dal si patentovať zvláštny typ mechanizmu bicích hodín aj akýsi prototyp písacieho stroja zvaného Polygraf.

Pobyt v Kežmarku sa však pre neho neskončil slávne. Vo farskom kostole videl cirkevnú hudbu. Povahovo trochu prudký a nekonformný muž, čo neznášal odpor, zbadal jedného dňa medzi muzikantmi na chóre nesúlad. Chcel zvuču urovnať, ale sám sa dostal do sporu so škriepnym a nekritickým hudobníkom. Hádky prerástla do vzájomnej krvavej bitky. Kostol bolo treba na čas zavrieť a znova vysvätiť. Pecivalovci sa museli v roku 1819 znova sťahovať. Tentoraz do Levoče, kde Jan Fridrich získal miesto organistu a mestského geometra.

GENIÁLNY LAJDÁK

Syna Jozefa poslali do učenia k piaristom do Podolinca. V tunajšom gymnáziu sa mu nevedilo najlepšie. V prvých ročníkoch humaniora nijako nevynikal. Neraz dostával trstenicou po prstoch za nesústreďenosť i nevedomosť. Išla mu len latinčina. Ak sa páter Prutzer pribral vyučovať počty, radšej zdupkal za školu. Na exámene z matematiky prejavil také nevedomosť, že učiteľia poradili otcovi,

ktorý bol na skúške prítomný, aby ho dal radšej na remeslo. Začiatkom júla 1821 rodinná rada vynesla nad neprosievajúcim študentom nemilosrdný ortiel: „Pôjde za učňa k šustrovi Schwengovi do Kežmarku!“

Udial sa však malý zázrak. Zaiste k nemu prispel aj nekompromisný otec. Z domácej knižnice vybral matematickú učebnicu, ktorá sa používala na inžinierskej akadémii vo Viedni, a reparanta k nej posadil. Zanovito sa do nej pustil. Táto črta mu neskôr bola vlastná pri riešení všetkých vedeckých, tvorivých i konštrukčných problémov. Opravnú skúšku zvládol. Potom už nasledovali zázraky na pokračovanie.

DROTÁRSKY INTELIGENT

Zakrátko po nástupe na Inštitút geometrie v Budapešti rodičom píše: „Musím sa pochváliť hneď na začiatku, že mám veľké šťastie. Zapisal som sa na prednášky profesora Wolfsteina, ktorého sa študenti najviac boja, lebo je najprísnejší.“

Obávaný pedagóg ho priťahoval. Čoskoro zistil, že slovenský študent má mimoriadne nadanie. Navrhol mu, aby sa stal jeho pomocníkom. A Jozef sa čínil. Teoretickú dvojnásobnú časť inštitútu skončil s vynikajúcim prospechom, a popritom ešte učil v bohatých rodinách. Ďalšie dva praktické ročníky mu na profesorov príhovor odpustili. V roku 1828 promoval a o štyri roky neskôr obhájal doktorát. Bol asistentom matematiky, mechaniky a geometrie na Budapeštianskej univerzite a s Wolfsteinovou pomocou získal aj post mestského inžiniera. Pred mladikom zo Spiša sa otvárala skvelá kariéra.

Lenže sieť intrig, ktorú okolo neho spletili závidlivci, mala čoraz menšie oká. Drotársky inteligent si priliš veľa dovoľoval. Vyberane sa

obliekal a pohyboval sa v najlepšej spoločnosti. Žal úspechy, kde sa objavil.

Keď Budapešti v marci 1830 hrozila povodeň, Petzval ešte pred mestom prerazil dunajské hrádze a vypustil vodu do menej nebezpečných oblastí. Namiesto pochvaly za rozhodný a energický postup – veď cez noc o ňom zložili a spievali oslavné pesničky – dočkal sa mladý inžinier pokuty za prekročenie kompetencií. Po siedmich rokoch márných bojov s byrokrati a obmedzeniami v mestskej samospráve rozhodol sa pre čisto akademickú kariéru. Habilituje sa na docenta a v roku 1835 ako dvadsaťosemročný sa stáva univerzitným profesorom.

S BUDAPEŠŤOU V ŽALÚDKU

Po tej veľkej vode mu intrigánska Budapešť leží v žalúdku. Preto neváha a prijme ponuku viedenskej techniky. Bude tu prednášať rovných štyridsať rokov. Vpadne do elegantnej, noblesnej, po senzáciiach túžiacej veľkomestskej atmosféry cisárskej metropoly ako kométa a žiari v nej ako hviezda prvej veľkosti. Stále okolo seba čerá hladinu záujmu – škandálmi, spormi, prenikavými výsledkami práce, vynálezmi geniálneho mozgu i tajuplným spôsobom života za múrmi bývalého kláštora kamaldulských mníchov na Kahlenbergu.

Kúzelník, mág a čarodejník. Zriadi si tu mechanickú dielňu, kde vybrúsi desiatky precíznych šošoviek. Vymyslí, vypočíta, nakreslí a zostrojí ďalekohľady, reflektory, projekory, mikroskopy, parabolické zrkadlá. Ale aj klavír a gitaru. V prvom rade však prenikavo zlepšil fotografický portrétny a krajinársky objektív.

Časť kláštora premenil na telocvičňu, kde bude šermovať, strieľať a každý deň cvičiť. Meštiackych snobov šokuje tvrdou manuálnou prácou. Sám si rúbe všetko drevo, čo mu furmani do kláštora dovážajú.

KRÁĽ PRÁTRA

Svet udiví objavmi. Svet mu obdiv vráti.

Po Prátri sa nosí ako kráľ – v najdrahších šatách na nádhernom koni. Najlepší matematik Viedne, jej najlepší šermiar. Toledské kordy si váži viac než svoje výpočty. Tie dôverčivo prenechá podnikavému optikovi Voigtländerovi, ktorý mu vynález zlepšeného objektívu ukradne a neuveriteľne zbohatne, v Braunschweigu stavia obrovskú továreň...

Ti dvaja si už na meno neprídu. Budú sa ohovárať a súdiť celý zvyšok života.

Petzval sa zbaví všetkých čačiek a okázalostí, uzavrie sa v kláštore pred svetom. Nadovšetko mu budú jeho sklíčka.

A predsa! Ako šesťdesiatdvaročný sa ožení so svojou gazdinou. Viedeň má novú senzáciu. Jediná žena, ktorá rozumela jeho duši, však zomrie zakrátko – po štyroch rokoch manželstva.

VEDEC PUSTOVNÍK

Malé okienka na Kahlenbergu svietia dlho do noci. Vedec, ktorý tu žije ako pustovník, pričom mu celý svet skladá poklony ako otcovi modernej optiky, si do poznámok zaznačí: „Podmanil som svetlo, mám ho v hrsti, ale na svete je ešte stále veľa tmy.“

Leží v myšliach i v dušiach. Zlodeji, čo si myslia, že čudácky profesor zhromaždil za hrubými múrmi kláštora hotové poklady, mu zničia celoživotné dielo o optike. V zúrivosti, že nenašli peniaze, mu ho rozhodzu, roztrhajú a sčasti spália.

Osemdesiatštyriročný Petzval dožije život ticho u opatrovníkov 17. septembra 1891. Pohreb má skromný, príde len zopár ľudí. Príbuzných nemá, žiaci sa rozprchli. Na podstavce busty v akadémii mu neskôr dajú vyrytý nápis: „Jeho meno nevyzmysle z pamäti, pokiaľ budú fotografie tešiť ľudské oči.“

Pohnuté šesťdesiate roky v interpretácii mladých cez spomienky pamätníkov Siedmy muzikál dramatačkov z Komárna

Text a foto: Jana PÍPIŠKOVÁ

Dej siedmeho muzikálu ambiciózných komárňanských dramatačkov sa tentoraz odohráva v šesťdesiatych rokoch minulého storočia a vychádza zo skutočných príbehov starých rodičov členov Dramatického krúžku Gymnázia L. J. Šuleka pri Miestnom odbore Matice slovenskej v Komárne.

„Šesťdesiate roky nám tu zanechali mimoriadne pôsobivú stopu, ktorá výrazným spôsobom funguje dodnes. Tak po hudobnej a tanečnej stránke, ako aj tým, čo sa odohrálo v roku 1968. Myslím tým vpád sovietskych vojsk do našej krajiny. A presne to som chcel najmä mladým ľuďom ukázať,“ vysvetľuje autor scenára a režisér Jozef Černek. „Myšlienka zapojiť starých rodičov vznikla úplne spontánne, poslal som deti, aby zistili, ako sa dali dokopy ich starí rodičia. Pôvodne som len chcel, aby trochu pochopili inakosť tej doby. Doby bez mobilov, internetu a doby, keď sa človek musel pri komunikácii pozerat' tomu druhému do očí. Deti zrazu prišli s úžasnými príbehmi a s neuveriteľnou iskrou v oku. Presne tento pocit som usiloval preniesť do tohto diela.“

■ ČAJ O PIATEJ

Muzikál sa odohráva v priestoroch kaviarne, ktoré vytvoril scenograf Richard Slezák na skutočne existujúcom podujatí: Čaj o piatej. Dramatáci v ňom vyrozprávajú päť prepojených príbehov vznikajúcej lásky. Inscenačný tvar obohacuje jemný humor i milá nadsádzka, dvanásť pôvodných skladieb a autentických choreografií. V tomto čase aj na naše územie prenikali hudobné a tanečné štýly ako rock and roll, boogie woogie a, samozrejme, twist. Týchto žánrov sa držali hudobný producent diela Peter Emmer, ale aj dvorná choreografka Dramatačkov, invenčná Broňa Bočáneková.

Účinkujúce v muzikáli dramatického krúžku, ktorý pôsobí pri Matici slovenskej.

„Je až neuveriteľné, ako našim dramatačkom tá doba pristane,“ opisuje Jozef Černek. „Na fotodni pripravovali hercov, tanečníkov a spevákov tri kaderničky a štýlistka, kostýmy teraz vytvárala priamo naša členka súboru Romanka Mačicová a musím povedať, že sa to až neuveriteľne podarilo. Tak chalani, ako aj baby či naši dospelí členovia vyzerajú naozaj perfektne. Dievčatá sú v predstavení všetky neuveriteľne krásne a súdiac podľa množstva fotiek, ktoré putovali na sociálne siete, určite o tom vedia. Čo je úplne

„Ak nám ostanú naši diváci verní, a ja verím, že áno, keďže v Komárne máme najlepšie publikum na svete, predstavenie odohráme aj viac ako tridsaťkrát,“ uzatvára autor projektu Jozef Černek. Ak sa na muzikál Čaj o piatej (Dievča z obrazu) vyberiete, nezabudajte že dramataci vyžadujú od divákov aj dress kód. Pre toto predstavenie je to RETRO. www.cajopiastej.sk.

Momentka z muzikálu Čaj o piatej.

v poriadku, som rád, keď sa pýšia tým, čo spolu tvoríme.“

■ NEZVÝČAJNÁ JEDNOAKTOVKA

Predstavenie, ktoré sa nacvičuje už pol roka, má niečo vyše osemdesiat minút, ide teda, pre Dramatačkov netradične, o jednoaktovku. Náklady zatiaľ dosahujú osemnásťtisíc eur. Pomohli najmä sponzori, za čo je im viac ako štyridsať členov krúžku naozaj vďačných. Slávnostná premiéra sa uskutočnila 12. mája a do konca sezóny je zatiaľ naplánovaných desať repríz. Hrať by sa malo v tomto, ale aj v budúcom roku. Keďže hlavným zámerom diela bolo pripomenúť päťdesiate výročie augustových udalostí roku 1968.

„Ak nám ostanú naši diváci verní, a ja verím, že áno, keďže v Komárne máme najlepšie publikum na svete, predstavenie odohráme aj viac ako tridsaťkrát,“ uzatvára autor projektu Jozef Černek.

„Ak sa na muzikál Čaj o piatej (Dievča z obrazu) vyberiete, nezabudajte že dramataci vyžadujú od divákov aj dress kód. Pre toto predstavenie je to RETRO. www.cajopiastej.sk.

Mladá Matica z bansko-bystrického kraja na národných oslavách Návraty mladých matičiarov k Devínu

Text a foto: Ondrej SMUTNÝ

V rámci Národnej slávnosti na Devíne 23. apríla sa po stopách štúrovcov na hrad Devín vydali aj mladí matičiari z odborov Mladej Matice zo Zvolena, Zvolenskej Slatiny a z Banskej Bystrice na čele s ich predsedami – Ondrejom Baranom, Františkom Michálikom a Adamom Polievkom, aby si pripomenuli jedno z najvýznamnejších historicko-obrodeneckých podujatí slovenskej mládeže v procese národného uvedomovania sa, akým

výlet na hrad Devín nepochybne bol. Program členov Mladej Matice sa začal už piatkovým výstupom k pamätníku ruským vojakom – k Slavínu, ktorí padli v druhej svetovej vojne pri oslobodzovaní slovenských národov od nemeckého nacizmu. Na tomto mieste tajomník Matice slovenskej Marek Hanuska prečítal matičiarom úryvky z výletu národovcov na hrad Devín z knihy Devín, milý Devín, ktorú napísal Jozef Miloslav Hurban. V sobotu

sa už mladí matičiari vybrali po stopách štúrovcov na Devín. Na úvod výstupu sa konalo slávnostné kladenie vencov k pamätnej tabuli, ktorá bola osadená v roku 1936 na počesť stého výročia výletu štúrovcov na Devín. Na tomto mieste zaspievali spoločne pieseň Smieť žiť pre Krista. Mladí matičiari prispeli aj aktívne k slávnostiam na Devíne, keďže časť z nich mala na starosti stanovište s propagáciou Matice slovenskej určenej mládeži

Mladí matičiari na staroslávnom Devíne.

a deťom. Malí návštevníci prostredníctvom mladých matičiarov najprv spoznávali významných národovcov štúroveckej generácie, potom stavali Devínsku vežu z kociek a nakoniec sa zúčastnili aj na športových hrách.

V programe pripomenuli stavanie mája, krstiny i tancovačku na Ondreja Bystránky jubilovali Rokom na dedine

Tatiana TOMKOVÁ, D MS v Rožňave

Malebná dedinka Rožňavské Bystré, ktorá leží v susedstve národného parku Slovenský kras, sa nedávno odela do slávnostného šatu. Dôvod na to bol viac ako pádny. Dedinská folklórna skupina Bystránky pripravila spolu s obecnou samosprávou pre svojich priaznivcov oslavu tridsiateho výročia založenia skupiny, ktorá sa sformovala z niekdajšieho Zboru pre občianske záležitosti.

Účinkovali pri rôznych obecných akciách, ale viac ich lákali podujatia,

kde mohli prezentovať zvyky a obyčaje obce a zaspievať krásne miestne piesne. V tejto práci im pomohli starší občania. Prvýkrát v bystrianskom kroji vystúpili na výročnej členskej schôdzi JRD a odvtedy sa v ich radoch vystriedali mnohé členky, všetky nadšené obdivovateľky folklóru a tradičných zvykov. V skupine nie sú len staršie členky, ale postupne sa k nim pridáva mládež a aj chlapi, čo vo svojom pozdravnom príhovore ocenila starostka obce Želmira Gonosová. K harmonike, ktorá

spočiatku Bystránky sprevádzala, sa postupne pridali aj ostatné hudobné nástroje, až vznikla Ľudová hudba Mariána Molnára, ktorá ich aj teraz na oslavách sprevádzala. V súčasnosti skupinu po predošlých vedúcich – Zuzane Jančúšekovej a Márii Lengovej – vedie Zuzana Tomková, ktorá zostavuje program a choreografiu na všetky podujatia. Na oslavu jubilea vybrala pásmo Rok na dedine, ktoré zaplnilo kultúrny dom do posledného miesta. Ako prvé sa predstavili dievčatá

z materskej škôlky s deťmi hrami. Konferenciarkou programu bola Katka Birková, ktorá si so sestrou Zuzanou Birkovou aj zaspievali. Celé slávnostné pásmo pripomenulo, ako sa kedysi ľudia v Bystrom stretávali na moste, v krčme pri muzike, na jarmoku. Pripomenuli si aj stavanie mája, krstiny a tiež tancovačku na Ondreja. Program ocenilo publikum potleskom i osobnými gratuláciami. Veľké podakovanie patrí všetkým členom súboru, ktorí venovali mnohé hodiny na návky, nielen na tento slávnostný. Potešením je, že je to aj kolektívny člen MO MS. A veru bez dobrých sponzorov by sme nemohli ukázať všetko to pekné, čo sme si nacvičili. Som jedna z nich a som na to hrdá, že patrim medzi spievajúce a tancujúce členky a teším sa spolu s nimi na ďalšie vystúpenia.

Manželské ÁNO v Mladej Matici

Text a foto: Marek NEMEC

Priestory Domu Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši sa 29. apríla 2017 po prvý raz v histórii zmenili na obradnú sieň. Pre ojedinelý svadobný obrad sa rozhodli dvaja mladí matičiari Jozef Sálus a Lenka Širicová. Svoj dlhoročný vzťah tak spečatili pred zrakom najbližších na mieste, ktoré je ich srdcu veľmi blízke. Jožko aj Lenka sú členmi

Mladí matičiari si povedali áno.

Matice slovenskej už niekoľko rokov a Jozef Sálus je dokonca jedným z jej najaktívnejších členov. Každoročne stvárňuje niekoľko dramatických postáv, a nie je to inak ani tento rok, keď sa v dramatickom pásme Kňaz s bojovným srdcom predstaví ako J. M. Hurban. Snúbenci si vymenili prstene priamo pod obrazom majestátneho Kriváňa,

znakom Matice slovenskej a pod dozorom portrétov Štefana Moyesa a Karola Kuzmányho. Dôstojnú atmosféru sobáša umocnili verše básne od Andreja Plávku v podaní predsedu Krajskej rady Matice slovenskej Žilinského kraja Milana Stromka. Dom Matice slovenskej vo svojich priestoroch za uplynulých dvadsaťpäť rokov pripravil množstvo podujatí, no toto bolo jedinečné. Je obdivuhodné, že mladí ľudia, matičiari, sa rozhodli povedať si svoje áno práve na tomto mieste. Lenke a Jozefovi prajeme len to najlepšie na ich spoločnej ceste životom.

MATICNÉ DEPEŠE

Archívne dni

V priestoroch SNK v Martine sa 23. – 25. mája uskutočnila Medzinárodná odborná archívna konferencia – XXI. archívne dni v Slovenskej republike. Každoročné podujatie je najväčšou slovenskou archívnu udalosťou s dlhoročnou tradíciou, ktorej jedným z organizátorov je aj Matica slovenská – Archív Matice slovenskej. Do centra Turca prišlo stosedemdesiat delegátov z piatich krajín. Okrem slovenských archívárov aj početní hostia z Čiech, Poľska, Rakúska a Maďarska. Na otvorení archívnych dní vystúpil s príhovorom aj predseda Matice slovenskej Ing. Marián Tkáč, PhD. Archivári sa na konferencii venovali téme: Osobné fondy (od akvizície po digitalizáciu) s osobným dôrazom na osobné fondy archívárov. Podujatie s pracovným názvom Čo nám zostalo po našich predkoch a čo zostane po nás?! odpovedalo na mnohé otázky zachovania osobných archívov dôležitých osobností.

(se)

Patróni v kaštieli

V Slovenskom technickom múzeu v Košiciach ešte koncom roka 2015 sprístupnil výstavu s názvom 12 patrónov... ochrancovia, vedy, techniky a remesiel. Expozícia formou stredovekých oltárnych triptychov v súčasnej grafickej úprave sprevádzajú návštevníkovi archanjela Gabriela (patróna telekomunikácií), sv. Izidora (internet a PC), sv. Vavrinca Rímskeho (tlačiar, knihovník, archivár), sv. Eligia (zlatník, kovár, kovolejár, numizmatik), sv. Dominika de Guzmán (astronómia), sv. Medarda (meteorológia), sv. Tomáša (zememerač, geometri, stavebník, architekt), sv. Alberta Veľkého (fyzik a chemik), sv. Petra (hodinár), sv. Veroniku (fotograf), sv. Jána Krstiteľa (krajčír) a sv. Barboru (baník, hasič). Ich patrociniá na výstave približujú kolekcie atribútov z vybraných zbierok technických a vedných odborov, ktorých vývoj STM dokumentuje. Výstavu si do 12. júna možno pozrieť v Kaštieli Snina.

(fm)

Krásna kníh

Slovenská národná knižnica v Martine pripravila začiatkom dvadsiateho kalendárneho týždňa v Literárnom múzeu Slovenskej národnej knižnice v Martine už tradičnú vedeckú konferenciu Typografické médium ako objekt výskumu knižkovej, vydavateľskej, tlačiarenskej a zberateľskej činnosti, ktorá sa priblížila najnovšie vedecké poznatky a výsledky výskumu z oblasti dejín knižnej kultúry na Slovensku, v Čechách, Maďarsku a Rumunsku.

(red)

O Slovákoch v Maďarsku

V centre Budapešti 10. mája predstavili novú dvojazyčnú publikáciu Slovenské písomníctvo v Maďarsku po roku 1989. Jej autorkou je hlavná vedecko-výskumná pracovníčka Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku (VÚSM) Alžbeta Uhrinová. V edičnom pláne VÚSM v budúcom roku je publikácia Kapitoly z minulosti a súčasnosti Slovákov v Békešskej Čabe, na vydání ktorej sa podieľa aj Krajské múzeum Matice slovenskej.

(zp)

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Stav sveta
a Matica

Svet je, žiaľ, taký, aký je. Vládnemu neoliberalizmu, ktorý problémy odôvodňuje netolerantnosťou, a nie rastúcou sociálnou nerovnosťou, neľudským vykorisťovaním, chudobou a sociálnou nespravodlivosťou. Ktorý nechce riešiť príčiny ohromnej migrácie, ale len jej dôsledky. Keď vládne trh a o všetkom rozhoduje voľný obchod. Tvrdo presadzuje rôzne „transatlantické“ dohody, partnerstvá, o smerovaní sveta sa rozhoduje „v Davose“ a na iných „samitoch“ globálnych hráčov. V skutočnosti nevládnú vlády, ale monopoly a ich majitelia spravujú svet tak, aby bohatí boli ešte bohatšími a chudobní ešte chudobnejšími. V čase neoliberalizmu, ktorý, mimochodom, vymysleli tí istí, čo vymýšľali boľševizmus, strácajú význam národné štáty. (Lenin predpokladal „zánik štátov“.) Dnes už nemôžu robiť nič iné, len rešpektovať interkontinentálne a transoceánske príkazy. A na všetky choroby sveta používať iba jeden jediný liek: škrtat' rozpočtové výdavky a aj takto čoraz väčšími zmenšovať rolu štátu v živote národov. Bez peňazí štát nepomôže chudobným, nedokončí diaľnice. Neoliberalizmus nechce, aby národy boli potravinovo bezpečné a sebestačné, aby neprichádzali o vlastnú pôdu a neboli odkázané na všelijako modifikované potraviny z dovozu bez akejkoľvek možnosti ich obmedzenia zo strany štátov.

Najväčším nepriateľom neoliberalizmu je „národ“ a sily, ktoré za „národ“ bojujú. Zglobalizovaný svet vrátane nášho domáceho „svetáctva“ sa teda obáva aj Matica, tak ako sa obáva prejavu vôle národa, teda ľudí, ktorým médiá ešte nestihli vymyť hlavy tým, čím ich treba ovládať. (Nečudo, že do médií vkladajú globalisti stamiliardy dolárov či eur!) A zároveň počujeme z úst niektorých politikov „tradičných strán“ so zdvihnutým prstom, že Matica sa nedokáže prispôsobiť tretiemu tisícročiu, že nevyužíva príležitosť na zmenu. Na akú zmenu? Nemá byť vlastenecká a tradicionalistická? Myslite si, žeby nás kritizovali, keby Matica nebola vlastenecká a zároveň tradicionalistická? Iste nie, zapadla by do kontextu. A aj peňazí by mala dostatok – toľko ako „neškodné“ mimoládky.

Treba ešte polopatistickjšie objasniť stav, keď Maticu častujú ako „hnilobu“, „fašizujúcu sa“? Všetky to poznáte, ak čítate či pozeráte to, čo nám vnucujú.

Ludová pieseň košickej mládeže má za sebou trinásť ročníkov Najlepších oceňovali predseda a správca Matice

Text a foto: Jozef MYSLAVSKÝ

Na Evanjelickom gymnáziu J. A. Komenského v Košiciach sa nedávno uskutočnil už 13. ročník krajského matičného festivalu Ludová pieseň košickej mládeže. Hlavnými usporiadateľmi tejto ľudovej parády boli Matica slovenská zastúpená MO MS v Košiciach-Myslave, mesto Košice, odbor školstva OÚ v Košiciach a v Prešove a spoluosporiadateľské Evanjelické gymnázium.

Ocenení víťazi krajského matičného festivalu v nádherných východniarskych krojoch.

Organizátorov potešila nielen dobrá úroveň vystúpení, ale aj skutočnosť, že väčšina interpretov súťažila v nádherných východniarskych krojoch. A súťažiacich bolo neúrekom. Do metropoly východu ich prišlo deväťdesiat zo šesťdesiatich škôl.

Matičný festival slávnostne otvoril riaditeľ domáceho evanjelického gymnázia Jozef Krištan spolu so zakladateľom festivalu F. Mrvom. Porota na čele s predsedníčkou MO MS Košice II a vedúcou speváckej

ľudovej skupiny Matičiariky nemala ľahkú úlohu vybrať najlepších. Spomeňme aspoň jednotlivých víťazov. Kategória dievčat (ZŠ): Natália Michalíková, ZŠ Lutina. Kategória chlapcov (ZŠ): Oliver Novický, Športové gymnázium, Košice. Kategória dievčat (stredné školy a gymnáziá): Ester Nebusová, Gymnázium P. O. Hviezdoslava, Kežmarok. Kategória chlapcov (stredné školy a gymnáziá): Kristián Kormoš, Gymnázium T.Vansovej, Stará Lubovňa.

V kategórii študentov konzervatórií a ZUŠ: Bohdana Žigová, Súkromno hudobno-dramatické konzervatórium Košice; Dávid Hanzel, Konzervatórium J. Adamoviča, Košice.

Kategória duetá: Sidónia Moliatorisová a Miroslava Gasperová, Evanjelické gymnázium J. A. Komenského, Košice.

Umiestnenia ostatných finalistov nájdete na webe Matice slovenskej, keď si kliknete na stránku Košického kraja.

Novozámčania z Matice slovenskej zorganizovali fotovýstavu Oslovuje svetlom aj perom

Text a foto: Helena RUSNÁKOVÁ

Miestny odbor Matice slovenskej v Nových Zámkoch pravidelne organizuje výstavy obrazov a fotografií. Najnovšie prekvapil zaujímavou výstavou. Fotoklub Hexagon v spolupráci s Fotoklubom BARDFA Bardejov 20. apríla 2017 sprístupnil záujemcom o fotografiu autorskú výstavu Juraja Brezovského nesúcu názov Svetlom a perom.

Autor výstavy Ing. Juraj Brezovský, AFIAP (1956), bardejovský rodák, je člen a podpredseda Fotoklubu Bardfa Bardejov. V Nových Zámkoch vystavuje okolo štyridsať fotografií, väčšinou z oblasti žánrovej fotografie. Príbehy, ktoré sa odohrávajú v každom okamihu na ulici, sú – ako autor hovorí – veľkou inšpiráciou. Zvláštnosťou výstavy Svetlom a perom je, že autor oživil svetlo slovom – sú to básne, ktoré prídávajú charakteristický ráz každej fotografii. Juraj Brezovský sa venuje fotografovaniu viac ako štyridsať rokov, jeho najväčšia aktivita je však pripisovaná posledným päťnástim rokom. Kolekciu zo svojich fotografií venoval svojej manželke. Výstave v Nových Zámkoch predchádzalo mnoho výstav nielen na území Slovenskej republiky, ale aj v zahraničí, ako aj účasť na medzinárodných súťažiach a foto-plenéroch na Slovensku a v zahraničí. O autorovi sme sa dozvedeli,

Otvorenie výstavy člena Fotoklubu Bartfa Juraja Brezovského v Nových Zámkoch.

že je hlboko orientovaný na svoje rodné mesto, jeho nevšednú krásu, bohatú históriu a život v ňom. Zaujímajú sa o život ľudí, život na ulici, hľadajú tam drobné príbehy, ľudské typy i premeny svojho rodu v dennom i ročnom období. Atmo-

sféru vernisáže výstavy spestrilo vystúpenie členov Folklórneho súboru Matičiarik. Záujemcovia o nevšednú výstavu Svetlom a perom si ju môžu pozrieť v budove MO Matice slovenskej do 16. mája 2017.

PRIPOMÍNAME SI

27. mája

– uhorský snem schválil zákon o rakúsko-maďarskom vyrovnaní (1867), čím sa pre Budapešť uvoľnila hrádza pre krutú maďarizáciu krajiny; 150. výročie

– v Bratislave sa v roku 1922 otvorila burza, pražské úrady však jej náplň zúžili len na poľnohospodárske plodiny; 95. výročie

– pred deväťdesiatimi rokmi (1927) poslanci Národného zhromaždenia druhýkrát zvolili za prezidenta ČSR T. G. Masaryka; v jednej hlasovacej obálke namiesto jeho mena bol ním podpísaný text Pittsburskej dohody, ktorú medzičasom už vyhlásil za nezáväznú

– sedemdesiatpäť rokov, čo Slovák Jozef Gabčík a Čech Jan Kubiš ako britskí výsadkári zabilí rišského protektora Čiech a Moravy Heydricha (1942)

– pred piatimi rokmi vyhlásil pápež Chrást Svätého Ducha v Michalovciach za baziliku minor (2012)

28. mája

– herečka a vysokoškolská pedagogička Božidara Turzonovová si pripomína významné životné jubileum

– životný medzník má aj herečka a speváčka Szidi Tobias

– dvadsiatu oslaví slovenský hokejový junior Erik Černák

29. mája

– tristoosemdesiat rokov od smrti evanjelického kňaza a básnika Juraja Tranovského (1592 – 1637), jeho najznámejšia zbierka Citra sanctorum sa stala základom spevníka Tranoscus, ktorý v evanjelických chrámoch prežil štyri storočia

– deväťdesiate piate výročie založenia Trnavskej apoštolskej administratívy (1922); v roku 1977 sa stala arcidiecézou

30. mája

– pred sto dvadsiatimi rokmi uskutočnil vynálezca Ján Bahýľ prvý let vrtníkom pred vojenskou komisiou (1897)

– ustanovujúce zhromaždenie Kongresu slovenskej inteligencie na Donovaloch (1992), dôležitý krok k slovenskej samostatnosti; 25. výročie

– desať rokov, čo tragicky zahynul básnik, dramatik a moderátor MUDr. Andrej Reiner (1951 – 2007)

– kameraman Vladimír Ondruš by sa bol dožil sedemdesiatich piatich rokov (1942 – 2015)

31. mája

– stošesťdesiat rokov od narodenia prvého slovenského röntgenológa Vojtecha Alexandra (1857 – 1916), profesora medicíny na budapeštianskej univerzite a lekára v Kežmarku

1. júna

– stodevädťdesiatpäť rokov, od narodenia básnika, publicistu, prekladateľa a politika Jána Francisciho-Rimavského (1822 – 1905)

– stosedemdesiat rokov čo vyhorela Bošáca, deväťsto ľudí zostalo bez prístrešku (1847)

– pred sto desiatimi rokmi sa narodil staviteľ priehrad a hydrocentrál, otec vodného diela v Gabčíkove profesor Peter Danišovič (1907 – 2011)

2. júna

– stodesať rokov, čo vstúpili do života tzv. Aponyho zákony (1907); v školách sa mohlo učiť a skúšať už len po maďarsky

– pred osemdesiatimi piatimi rokmi sa narodil muzikológ, riaditeľ Slovkoncertu, slovenskej filharmónie a prezident Hudobnej rady UNESCO Ladislav Mokry (1932 – 2000)

– slovenský politik a disident František Mikloško má sedemdesiatku

(red)

(jč)

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.